

KOKEMUKSIA SIJAISHUOLLOSTA

Lapsen hyvä hoito ja kohtelu Turulan Perhekodissa

Turulan Perhekoti

Turula Petri

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi
ylempi AMK

2020

Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Sosionomi (ylempi AMK)

Tekijä	Petri Turula	Vuosi	2020
Ohjaajat	Voitto Kuosmanen & Leena Viinamäki		
Toimeksiantaja	Turulan Perhekoti Oy		
Työn nimi	Kokemuksia sijaishuollosta. Lapsen hyvä hoito ja kohtelu Turulan Perhekodeissa		
Sivu- ja liitemäärä	40 + 2		

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli nostaa esille asiakkaiden kokemuksia aiheesta lapsen hyvä hoito ja kohtelu. Tutkimuksen kysely osoitettiin Turulan Perhekodeissa lapsuuttaan tai nuoruuttaan asuneille asiakkaille, jotka ovat jo täysi-ikäisiä. Tutkimuksen tuloksena syntynyttä aineistoa käytetään hyödyksi tehtävässä Turulan Perhekodein lapsen hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelmaa. Suunnitelman sisältöä voidaan hyödyntää perhetyössä ja tukihenkilötoiminnassa.

Turulan Perhekoti on yksityinen perhehoitoa antava lastensuojeluyksikkö, joka toimii Raahen Lampinsaareissa. Vuonna 1996 toimintansa aloittaneessa Turulan Perhekodeissa on kuusi asiakaspaikkaa. Perhekoti on tarkoitettu huostaanotetuille tai avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetuille, alle 18-vuotiaille lapsille, jotka tarvitsevat lyhyt aikaista perhehoitoa tai tukiperhettä.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, johon liittyy tutkimuksellista kehittämistyötä. Tutkimusmenetelmänä on käytetty fenomenologista kehittämismenetelmää ja aineisto on analysoitu sisällönanalyysiä käyttäen. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Mikä on, ja miten toteutuu, sijaishuoltoon sijoitetun lapsen mielestä hyvä hoito, huolenpito ja kohtelu?

Tutkimustulosten mukaan lapsen osallisuus tulee näkyä kaikissa toiminnoissa sijaishuollon aikana. Lapsella on tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi sekä huomioituksi. Tutkimustulosten valossa asiakkaiden polku subjektiivisten kokemusten perusteella sisältää kolme tärkeää elementtiä, joiden yhteisvaikutuksena syntyy hyvä hoito ja kohtelu. Lopputyön tuloksena olen kuvannut hyvän hoidon ja kohtelun kuviona, jossa on nähtävillä asiakkaan kulkema matka ja siihen vaikuttavat positiiviset ulottuvuudet. Näiden osa-alueiden leikkauspinnat muodostavat tilan, jossa lapsen sijaishuollon aikainen hyvä hoito ja kohtelu toteutuu.

Asiasanat

Osallisuus, sijaishuolto, lapsen hyvä hoito ja kohtelu, ammatillinen perhekoti.

Degree programme in social services
Thesis
Master of social services

Author	Petri Turula	Year	2020
Supervisors	Voitto Kuosmanen & Leena Viinamäki		
Commissioned by	Turulan Perhekoti Oy		
Subject of thesis	Experiences in foster care. Good care and treatment of the child in the Turula Foster home		
Number of pages	40+2		

The goal of this thesis was to raise customers' views, experiences children's good care and treating. The questionnaire of this research was focused on customers - now grown up- who had spent their childhood and youth at Turula Foster home. The material produced in this research will be utilized in planning the good care and treatment at Turula Foster home. The contents of this plan will be utilized both in family work and in supporting customers' personal activities.

Turula foster home is a private child care unit which offers family care, operating in the city of Raahe Lampinsaari. Turula Foster home was started in 1996, offering care and lodging for six customers. The foster home is meant for the children under the age of 18-years who have been taken in custody, or as supporting procedure for children taken in outpatient care.

This thesis represents qualitative research, including research and development. As a research metody, phenomenal logical development methods have been utilized. The phenomenal logical development method has been utilized as the research method, as well as, the content analysis has been analyzed using the content based analysis. As the research questions of the thesis we: Define the meanings and realizations of good nursing care, tending and treating from the child's point of view.

According to the research results, child involvement should be seen in every action and activities during the substitutional maintenance. The child has a need to be heard seen and taken into consideration. According to the research results, the customer's personal path consists of three vital elements, according to which good care and treating become true. As the result of my thesis, I have described good care and treating as a pattern where the customers' paths, including positive dimensions, effect. The cutting surfaces of these sub-areas form a space where the good care and treating during the substitutional maintenance come true.

Key words: participation, substitutional maintenance, good care and treating, professional foster home

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTA JA TOTEUTUS.....	2
2.1	Sijaishuolto.....	2
2.2	Turulan Perhekoti.....	5
2.3	Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymys.....	7
2.4	Aineiston keruu ja analysointi.....	9
3	LAPSEN HYVÄ HOITO JA KOHTELU.....	14
3.1	Tausta.....	14
3.2	Lainsäädäntö.....	16
3.3	Osallisuus.....	17
3.4	Itsemääräämisoikeuden tukeminen, vahvistaminen ja ylläpitäminen .	19
3.5	Hyvä hoito, kasvatus, huolenpito ja valvonta.....	21
3.6	Rajoittaminen ja perusoikeudet sekä lapsen informointi hänen oikeuksistaan.....	22
3.7	Hoito- ja kasvatussuunnitelma.....	24
4	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TULOKSET JA YHTEENVETO.....	26
4.1	Tulosten analysointi.....	26
4.2	Pohdinta.....	35
4.3	Tulosten soveltaminen.....	37
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET.....	44

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991- 2019 (THL 2020).....	3
Taulukko 2. Hyvän kohtelun suunnitelman sisältö lastensuojelulain mukaan ...	20
Taulukko 3. Turulan Perhekotiin tulo ja oleminen (Turula 2020)	26
Taulukko 4. Hoitokokemukset Turulan Perhekodissa (Turula 2020)	29

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret viimeisimmän sijoituspaikan mukaan prosentteina vuosina 1992–2019 (THL 2020).	4
Kuvio 2. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleet lapset ja nuoret vuosina 1996-2019 (THL 2020).....	5
Kuvio 3. Aineiston analyysimenetelmät (Jyväskylän yliopisto 2015).....	11
Kuvio 4. Tutkimusaineiston analyysin eteneminen vaiheittain (Tuomi & Sarajärvi 2018).....	12
Kuvio 5. Tapahtumia lastensuojelussa 1800- luvulta alkaen. (STM 2016, Harrikari 2019.)	15
Kuvio 6. Mikko Oranen, Osallisuuden asteet (THL 2020).....	18
Kuvio 7. Mind map, työntekijöiden ajatuksia osallisuudesta Turulan Perhekodissa (2016).....	19
Kuvio 8. Osallisuuden kokeminen eri osa-alueilla Turulan Perhekodissa (Turula 2020)	32
Kuvio 9. Hyvän hoidon ja kohtelun lähtökohdat (Turula 2020)	35
Kuvio 10. Hyvän käytännön prosessi (Stakes 2007, 7).	38

1 JOHDANTO

Lapsella on oikeus hyvään hoitoon ja turvalliseen kasvuympäristöön. Vastuu lapsen huollosta on ensisijaisesti lapsen biologisilla vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Ellei vanhemmat kykene yksin lapsen huolenpitoon lain edellyttämällä tavalla, on lastensuojelun tarjottava perheelle tukitoimia siinä laajuudessa kuin lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys sitä vaatii. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät riitä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseen kotona, on viranomaisien sijoitettava lapsi kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:2 §.)

Lapsen ollessa sijoitettuna kodin ulkopuolelle, laki turvaa hänelle erityisen aseman. Näihin oikeuksiin on kiinnitettävä huomiota koko sijoituksen ajan. Lapsella on oikeus saada tarpeitaan vastaava sijaishuoltopaikka ja sijaishuollon aikana hänelle on tarjottava laadultaan hyvää sijaishuoltoa. Lapsella on oikeus saada informaatiota omasta tilanteestaan ja tavata läheisiään ja sosiaalityöntekijää. (Saastamoinen, 2010, 1.)

Turulan Perhekoti on yksityinen lastensuojeluyksikkö, joka toimii Raahen Lampinsaarella. Vuonna 1996 toimintansa aloittaneessa Turulan Perhekodissa on kuusi asiakaspaikkaa. Tulevaisuuden suunnitelmissa on vähentää asiakaspaikkoja keskittyen tarjoamaan lyhytaikaista perhehoitoa huostaanotetuille tai avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetuille alle 18-vuotiaille lapsille.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on nostaa esille asiakkaan kokemuksia hyvän hoidon ja kohtelun osa-alueista Turulan Perhekodissa ja löytää konkreettisia käytänteitä lasten hyvin-voinnin edistämiseksi ja osallisuuden parantamiseksi. Tutkimuksen tuloksena syntyy aineistoa, joka antaa suuntaviivat Turulan Perhekodin asiakaslähtöisen lapsen hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelman tekemiselle. Suunnitelma toimii omalta osaltaan työvälineenä toteutettaessa laadukasta ja johdonmukaista sekä lasta osallistavaa hoito- ja kasvatustyötä. Suunnitelmaa voidaan hyödyntää asiakkaiden kotiin vietävässä Turulan perhekodin toteuttamassa perhetyössä ja tukihenkilötoiminnassa.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTA JA TOTEUTUS

2.1 Sijaishuolto

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle usealla eri päätöksellä kuten avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai kiireellisenä sijoituksena. Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan tietyillä päätöksillä lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. (Saastamoinen 2010, 4-5.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolelle (Lastensuojelulaki 417/2007 10:49 §.)

Lapsen sijaishuolto on mahdollisuus järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeita edellyttämällä tavalla. Lapsen sijaishuollon järjestäminen ja toteuttaminen kodin ulkopuolella on julkinen hallintotehtävä. Tällöin on varmistettava erityisesti, että lapsen ja perheen perus- ja ihmisoikeudet sekä oikeusturva toteutuvat. Sijoitusprosessin valvontatehtävä kuuluu ensisijaisesti lapsen sijoittaneen kunnan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Lapsen sijoituspaikka tulee valita lapsen tarpeet huomioiden. (Araneva 2016, 302-303.)

Perhehoitolaissa (263/2015) määritellään perhehoidon keskeisiä elementtejä. Perhehoitolain mukaan perhehoidolla tarkoitetaan perhehoitajan antamaa lapsen hoitoa ja huolenpitoa yksityiskodissa. Kotia kutsutaan perhekodiksi. Ammatilliseksi perhekodiksi kutsutaan yksityiskotia, jossa perhehoitaja toimii aluehallintoviraston antaman luvan perusteella. Molempiin perhehoidon malleihin sisältyy perhehoidon kodinomaisuus ja lisäksi ammatilliseen perhehoitoon vahvempi perhehoitajan koulutustausta. (Araneva 2016, 306.)

Lastensuojelulaitoksissa järjestetään laitoshuoltoa. Laitoshuoltoa järjestäviä yksiköitä ovat lastenkodit, koulukodit ja muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Niin perhehoidossa kuin laitoshoidossa tulee hoidon vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja turvata hänen tasapainoinen kehityksensä. Kun lapsi tarvitsee sijaishuoltopaikkaa, on perhehoito ensisijainen vaihtoehto. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää myös laitoshuoltona, kun se on lapsen edun mukaista. Lapsen tarve laitoshuoltoon tulee perustella selkeästi ja perusteluissa tulee käydä ilmi lapsen hoidon, huolenpidon ja kasvatuksen edunmukaisuus verrattuna perhehoitoon. (Araneva 2016, 309-311.)

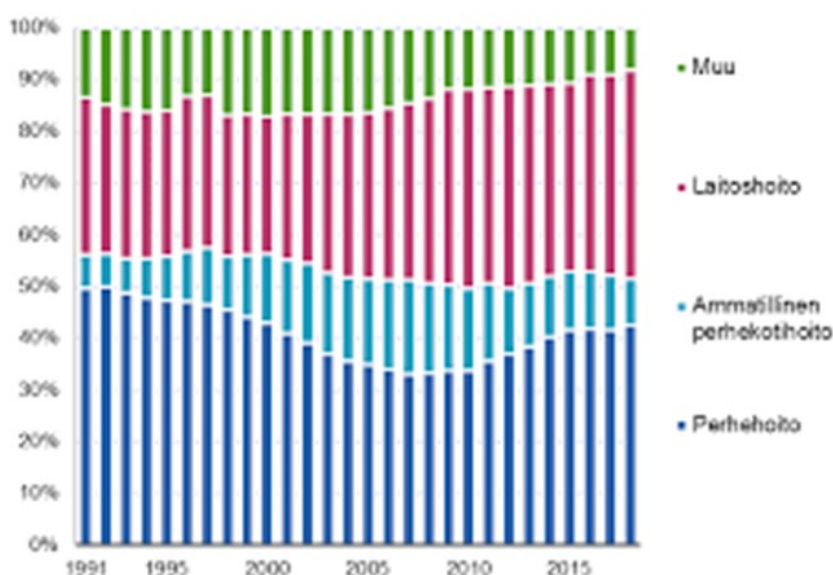
Sijaishuoltopaikan valintaa tehdessä on arvioitava lapsen tarpeet ja tarkasteltava mikä sijaishuollon muoto pystyy lapsen tarpeisiin parhaiten vastaamaan. Sijaishuollossa sairaanhoidon yksikköön joudutaan turvautumaan, mikäli se on lapsen terveyden ja hengen kannalta välttämätöntä eikä lapsen tarpeisiin voida vastata lastensuojelulain mukaisissa sijaishuollon yksiköissä. Tällaisissa tapauksissa on yleensä kysymys lapsen pitkästä hoitojaksosta, joka edellyttää pitkää sairaala- hoitoa. (Saastamoinen 2010, 11-12.)

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991-2019 (THL 2020).

	Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret	joista huostassa olleet lapset	joista kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset
1991	8 794	6 538	500
1992	9 455	6 650	572
1993	9 650	6 659	505
1994	10 198	6 597	584
1995	10 739	6 706	592
1996	11 164	6 773	623
1997	11 638	7 035	759
1998	11 781	6 844	760
1999	12 084	7 200	827
2000	12 672	7 519	940
2001	13 348	7 826	973
2002	13 994	8 237	1 192
2003	14 203	8 496	1 267
2004	14 683	8 860	1 412
2005	15 253	9 297	1 672
2006	15 713	9 736	1 587
2007	16 180	10 163	1 992
2008	16 890	10 418	2 405
2009	16 878	10 327	2 825
2010	17 203	10 348	3 412
2011	17 565	10 739	3 863
2012	17 883	10 811	3 914
2013	18 069	10 924	4 143
2014	18 012	10 904	3 683
2015	17 681	10 727	3 623
2016	17 439	10 583	3 535
2017	18 085	10 723	4 089
2018	18 613	11 050	4 346
2019	18 928	11 178	4 522

Sijoitukset kodin ulkopuolelle muodostuvat avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena, huostaan otettuna tai jälkihuoltona tehdyistä lasten ja nuorten sijoituksista. Sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat kaksinkertaistuneet vajaassa kahdeskymmenessä vuodessa. Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna vuonna 1991 8 794 lasta ja vuonna 2019 määrä oli 18 928 (Taulukko 1). Sijoitukset kodin ulkopuolelle laskivat vuosina 2014-2016. Kiireelliset sijoitukset ovat kasvaneet suhteessa huostassa oleviin lapsiin enemmän. Huomioitakoon, että sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettuihin että huostassa olleiden lukumääriin. (THL tilasto- raportti 28/2020, 44.)

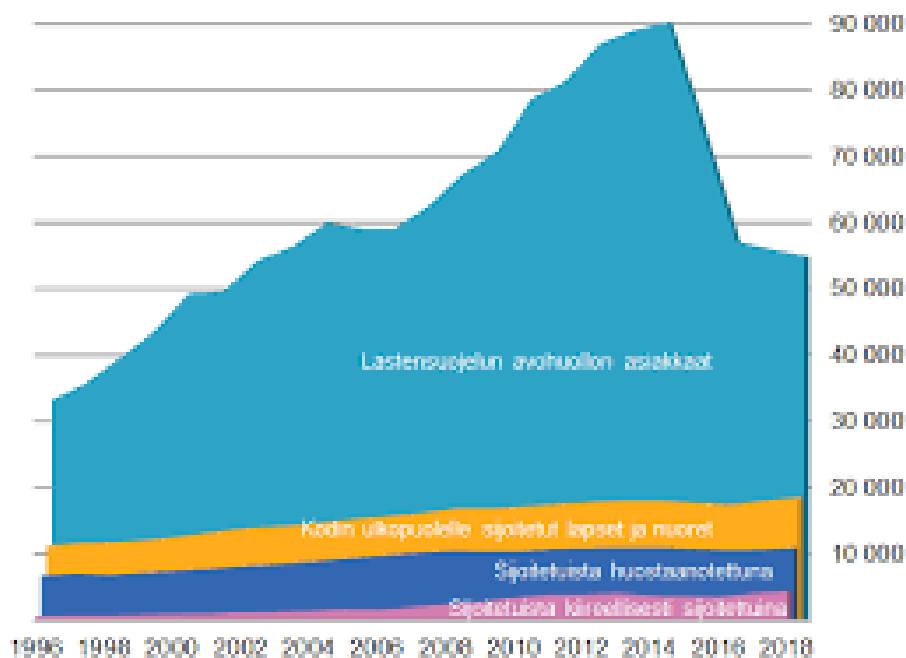
Tilastoinnissa on määritelty sijoitusmuodot neljään osaan. Kun lapsen tai nuoren hoito, kasvatusta ja muu ympärivuorokautinen huolenpito on järjestetty yksityiskodissa oman kodin ulkopuolella, kutsutaan hoitomuotoa perhehoidoksi. Ammatillinen perhekoti toimii aluehallintoviraston myöntämällä luvalla ja valvonnassa. Lupa voi olla perhekotilupa tai laitoslupa. Lastenkodissa, nuorisokodissa, koulukodissa ja muussa näissä rinnastettavissa lastensuojelulaitoksissa lapselle ja nuorelle annettava hoito on määritelty laitoshoidoksi. Tilastoissa muu huolto pitää sisällään omaan kotiin tehdyn sijoituksen, itsenäisesti tuetun asumisen tai jonkin muun perhehoitoon tai laitoshoidon kuulumattoman sijoitusmallin. (THL tilastoraportti 28/2020,23.)

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret viimeisimmän sijoituspaikan mukaan prosentteina vuosina 1992–2019 (THL 2020).

Lapsen etu määrittelee sijaishuoltopaikan. Laitoshoido, perhehoito tai muu lapsen tarpeita vastaava sijaishuoltopaikka ovat lähtökohtaisesti yhdenvertaisia vaihtoehtoja. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon lapsen tarpeet, lapsen huostaanoton syyt, sisarusuhteiden ja muiden ihmissuhteiden säilyminen sekä hoidon jatkuvuus. (Araneva 2018, 135.) Perhehoito on ollut 1990-luvun alkupuolella yleisin sijaishuoltomuoto (Kuvio 1).

Vuonna 2019 lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä väheni edelliseen vuoteen nähden neljä prosenttia päätyen lukuun 52 855 lasta ja nuorta. Vuosien 2015 ja 2016 selkään asiakasmäärien laskuun vaikuttivat erityisesti lastensuojelun asiakkuuden alkamisen määritelmä. Lastensuojelun asiakkuus alkaa nykyisellään siitä, kun todetaan arvion perusteella tarve lastensuojelulle ja lastensuojelun avohuollon palveluille. (THL tilastoraportti 28/2020,12.)

Kuvio 2. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleet lapset ja nuoret vuosina 1996-2019 (THL 2020).

Lastensuojelun avohuollon palvelujen tarve on lähes kolminkertaistunut vuosien 1996 -2015 välisenä aikana. Uuden asiakkuusmäärittelyn tuloksena, avohuollon asiakkuudet alkoivat laskea vuoden 2015 alusta. Kodin ulkopuolelle tehdyt lasten ja nuorten sijoitukset eivät ole kasvaneet samassa suhteessa avohuollon palvelujen kanssa (Kuvio 2).

2.2 Turulan Perhekoti

Turulan Perhekoti on yksityinen lastensuojeluyksikkö, jonka toimipaikka on Raahen kaupungin alueella, Lampinsaaren kylässä. Perhekoti on perustettu 6.5.1996 ja perhekodin vanhempana toimii Petri Turula. Perhekodissa on kuusi asiakaspaikkaa. Turulan Perhekoti on ammatillinen perhekoti, joka kuuluu ammatillisten perhekotien liittoon. (Turulan Perhekoti toimintasuunnitelma 2020, 2.)

Turulan Perhekoti on tarkoitettu huostaanotetuille tai avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetuille, alle 18- vuotiaille lapsille, jotka tarvitsevat lyhyt aikaista perhehoitoa tai tukiperhettä. Perhekoti antaa kotia korvaavaa perushoitoa. Tulevaisuuden suunnitelmien mukaan Turulan Perhekoti tulee tarjoamaan myös lapsen biologiseen kotiin avohuollon sosiaalipalveluja kuten tukihenkilötoimintaa. (Turulan Perhekoti toimintasuunnitelma 2020, 2.)

Turulan Perhekodin arvot ovat lähtöisin perhekotivanhempien omista taustoista ja saadusta kasvatuksesta, koulutuksesta ja yhteiskunnan määrittelemistä arvoista. Näitä periaatteita yhdistellen on muodostunut perhekodin arvomaailma. Hoidon perustana on oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus, yksilöllisyys ja lapsen osallisuus. (Turulan Perhekoti toimintasuunnitelma 2020, 6.)

Perhekotiin on luotu turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Omalla käyttäytymisellään aikuinen antaa lapselle mallin siitä, kuinka toimitaan. Aikuisen tehtävänä on asettaa lapsen käyttäytymiselle turvalliset rajat. Tavoitteena on kasvattaa lapsista terveen itsetunnon omaavia nuoria. Heillä tulisi olla myönteinen minäkuva, käsitys oikean ja väärän eroista ja heidän pitäisi myös toimia sen mukaan. Heidän tulisi pystyä ottamaan toiset huomioon ja osata kuunnella mitä toisella on sanottavaa. Myönteinen suhtautuminen toisiin ihmisiin ja hyvät käytöstavat ovat niin ikään tavoiteltavia arvoja. (Turulan Perhekoti toimintasuunnitelma 2020, 6.)

Ammatillinen perhekoti on sijaishuoltoyksikkö, joka antaa luvanvaraista perhehoitoa. Perhekotivanhemmilta edellytetään työkokemusta ja koulutusta lastensuojelulain mukaiseen hoito- ja kasvatustyöhön. Ammatillisella perhekodilla, joka tuottaa yksityisiä sosiaalipalveluja, tulee olla nimetty vastuhenkilö. (APKL, Ammatillinen perhehoito 2020.) Perhekodin vastuuhenkilöllä tulee olla vähintään sama kelpoisuus kuin kunnallisen lasten- tai nuorisokodin johtajalla ja kasvatushenkilöstöllä. (APKL, Ammatillinen perhehoito 2020.)

Toimintayksiköllä tulee olla vastuhenkilö, joka vastaa siitä, että toimintayksikössä toteutettavat palvelut täyttävät niille asetetut vaatimukset (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011 2:5 §.)

Ammatillisen perhekodin toimintaedellytyksinä on, että toimintayksikön tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle

ja muulle huolenpidolle sopiva. Toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet. (Perhehoitolaki 263/2015 5 §.)

Ammatillisten Perhekotien Liitto on rekisteröity yhdistys ja se on perustettu vuonna 1992. Liiton päämääränä on tukea jäsenperhekotien toimintaa ja kannustaa jäsenperhekoteja tuottamaan laadukkaita sijaishuoltopalveluja. Ammatillisten Perhekotien Liitto tekee aktiivista yhteistyötä muun lastensuojelukentän kanssa. Ammatillisten Perhekotien Liitossa on tällä hetkellä jäseniä 80 ja toimintaa on koko Suomen alueella. Jäsenperhekotien hoidossa on yli 400 lasta. (APKL, Mikä on APKL ry 2020.)

2.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymys

Tutkimusprosessissa on keskeistä valita menetelmä, jota tieteellisen tutkimuksen teossa käytetään ja noudatetaan. Tutkimuksen menetelmän valinnalla on vaikutusta eri tutkimuksen osa-alueisiin. Tutkimuksen kokonaisuuden muodostavat tutkimusstrategia, aineiston hankinta- ja analyysimenetelmät ja niiden noudattaminen. Tätä kokonaisuutta voidaan kutsua menetelmäksi. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Tutkimusstrategia on tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuus, joka ohjaa tutkimuksen menetelmien valintaa ja käyttöä sekä teoreettisella että käytännöllisellä tavalla (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa olen kerännyt tietoa valitulta joukolta. Tutkittavien kokemukset hyvästä hoidosta ja kohtelusta Turulan Perhekodissa ovat tutkimuksen keskeisintä antia. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152).

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen ytimessä on pyrkimys ymmärtää kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Menetelmiä, joilla voidaan toteuttaa laadullista tutkimusta, on useita. Näitä menetelmiä yhdistää näkökulmat, jotka liittyvät kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Tutkimuksen empiirinen aineisto kasataan tutkijan käyttöön aineistonhankintamenetelmillä. Tapoja koota aineistoa on erilaisia ja niiden valintaan vaikuttavat aineiston tuleva hyödyntäminen. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Laadullisissa tutkimuksissa on joukko analyysimenetelmiä, jotka kohdentuvat vahvasti kyseiseen suuntaukseen. Samalla tavalla osa analyysimenetelmistä on määrällisen tutkimuksen vaikutuspiirissä ja osa suuntausten välimaastossa. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Tässä opinnäytetyössä olen käyttänyt fenomenologista lähestymistapaa ja analysoinut aineiston kokemusasiantuntijuuteen perustuvaa sisällönanalyysiä käyttäen. Metodina olen käyttänyt teemahaastattelua. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymys on ollut:

Mikä on, ja miten toteutuu, sijaishuoltoon sijoitetun lapsen mielestä hyvä hoito, huolenpito ja kohtelu?

Fenomenologisessa suuntauksessa tutkittava tieto muodostetaan merkittävästi ihmisen havaintoihin ja kokemuksiin perustuen. Tutkijan tulee pystyä avoimeen työskentelyyn lähestyen tutkimuskohdetta ilman ennakko-oletuksia ja määritelmiä. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Fenomenologia auttaa meitä ymmärtämään ihmisten subjektiivisen kokemuksen merkityksen. (Duquesne University 2020).

Fenomenologiseen lähestymistapaan kuuluu sopeutua kulloiseenkin tutkimustilanteeseen yksilöllisesti. Käsitteet, kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys ovat fenomenologisen lähestymistavan tärkeimpiä työvälineitä. Fenomenologisella lähestytävällä tutkitaan ihmisen vuorovaikutussuhdetta toisiin ihmisiin. Tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavan elämäntodellisuutta. Tutkijan on tuotava esille tutkimuksen alussa tutkittavan elämäntodellisuus ja siihen vaikuttavat realiteetit. Fenomenologiseen lähestymistapaan kuuluu myös tutkijan avautuminen ja kertominen omista ennakkokäsityksistä tutkittavaan aiheeseen. Fenomenologiseen tutkimukseen liittyy olennaisesti teoreettinen viitekehitys. Fenomenologisessa lähestytävässä otetaan aiemmat teoriatiedot ja tutkimukset tarkasteltavaksi vasta, kun tutkimusaineisto on tutkittu. (Vilkkä 2009, 137-138.)

2.4 Aineiston keruu ja analysointi

Kehittämistehtävänäi aineistonhankintamenetelmänä olen käyttänyt Teemahaastattelua. Lähetin haastateltaville etukäteen opinnäytetyön teoriaosuuden ja haastattelun teemat tarkentavine kysymyksineen. Tapasin vastaajat henkilökohtaisesti yksi kerrallaan. Kävin läpi haastateltavien kanssa tutkimuksen tavoitteet ja vastasin heidän mahdollisiin kysymyksiinsä sekä suoritin haastattelut. Korostin haastateltavien tärkeää merkitystä sijaishuollon laadun kehittäjinä niin Turulan Perhekodissa kuin koko lastensuojelussa. Toin selkeästi esille, että kehitettävät asiat tulevat näkymään Turulan Perhekodin hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelmassa ja perhekotimme arjessa.

Haastateltavien valinta tulee tehdä tutkittavan tai kehitettävän asian näkökulmasta. Haastateltavat tulee valita tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella. Tutkittavien omakohtaiset kokemukset ovat tärkeä kriteeri haastateltavia valittaessa. (Vilkkä 2009,114.)

Valitsin haastateltavat edustamaan eri sukupuolia ja eri ikäluokkia. He olivat täysi-ikäisiä ja heillä oli riittävän pitkä kokemus sijaishuollosta arvioidakseen kokemuksia osallisuudesta, hyvästä hoidosta ja kohtelusta Turulan Perhekodissa.

Haastattelu tiedonkeruuna on joustava ja se antaa mahdollisuuden myötäillä vastaajia. Haastattelussa on mahdollisuus tulkita vastauksia eri tavalla kuin esimerkiksi postikyselyssä. Haastatteluun on yleensä helppo saada mukaan suunnitellut henkilöt. Mikäli haastattelun jälkeen jää tarkennettavia asioita, haastateltavat on mahdollista tavoittaa helpommin uudelleen. Vaikka haastattelu sisältää paljon hyviä puolia, on menetelmässä myös haasteita. Haastattelu vaatii aikaa ja haastattelun suunnittelu tulee tehdä huolellisesti. Haastattelijan tulee valmistautua haastattelijan rooliin, jotta haastattelu etenee suunnitellusti. Tutkijan on osattava johtaa haastattelua niin, että sosiaalisesti suotavia vastauksia ei tulisi haastateltavilta aineiston luotettavuuden näkökulmasta liikaa. (Hirsijärvi ym. 2000,191-193.)

Hirsijärvi on todennut, että haastattelu valitaan tutkijoiden mukaan usein seuraavista syistä: (Hirsijärvi ym. 2000,192).

Halutaan korostaa sitä, että ihminen on nähtävä tutkimustilanteessa subjektina. Hänelle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita

mahdollisimman vapaasti. Ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli.

Kysymyksessä on vähän kartoitettu, tuntematon alue. Tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntia.

Halutaan sijoittaa tulos (puhe) laajempaan kontekstiin. Haastattelussa on mahdollista nähdä vastaaja, hänen ilmeensä ja eleensä. Haastateltava voi myös kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija pystyy ennakoimaan.

Jo ennalta tiedetään, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia monitahoisesti ja moniin suuntiin.

Halutaan selventää saatavia vastauksia

Halutaan syventää saatavia tietoja. Voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille. Lisäkysymyksiä voidaan käyttää tarpeen mukaan.

Halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita. Tämä on kiistanalainen asia tutkijoiden piirissä. Jotkut katsovat, että kyselylomakkein kerättävä aineisto olisi sopivampi, koska tutkittava voi tällöin jäädä anonyymiksi ja tarkoituksellisesti etäiseksi

Haastattelu eroaa keskustelusta osallistujien vastuiden osalta. Haastattelijan tulee pitää ohjat käsissä, jotta systemaattinen tiedonkeruu onnistuu ja tutkimustavoitteet haastattelulle toteutuvat. Keskustelussa osallistujat ovat lähtökohtaisesti tasavertaisia kysymysten ja vastausten suhteen. Tutkimushaastattelu voidaan toteuttaa strukturoituna, strukturoimattomana tai näiden välimaastoon sijoittuvana teemahaastatteluna. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 196-197.)

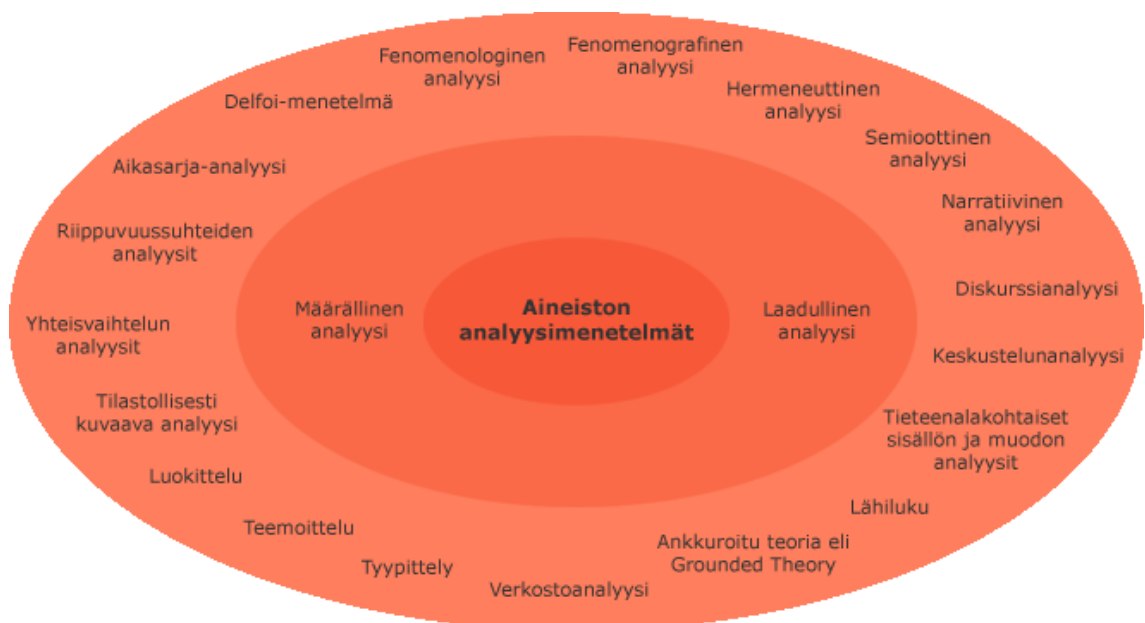
Teemahaastattelu avoimimmillaan saavuttaa melkein syvähaastattelun elementit. Teemahaastattelussa on valittu etukäteen aiheet, joita käydään läpi tarkentavien kysymysten avulla. Tässä haastattelumuodossa voidaan reagoida haastateltavien vastauksiin ja tehdä niiden perusteella syventäviä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden muuttaa kysymysten järjestystä ja valikoida kysymyksiä. Eri tutkimusten välillä on eroavaisuuksia teemahaastattelun

toteutuksen suhteen. Toteutukset vaihtelevat aina avoimesta strukturoidusti etenevään haastatteluun. Teemahaastattelussa tulee kuitenkin muistaa, että tutkimustehtävän mukaisesti tulee pyrkiä löytämään merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 88.)

Haastattelut tallensin digitaaliselle sanelukoneelle. Tapaamiset, joita oli viisi, kestivät noin kaksi tuntia kerrallaan. Valmiit tallenteet vaihtelivat 45 minuutista aina puoleen toista tuntiin. Pääsimme haastateltavien kanssa keskusteluissa hyvään ja levolliseen tunnelmaan.

Aineiston analyysimenetelmä tulee valita ongelma-asettelun näkökulmasta. Analyysimenetelmät ovat tutkimuksen menetelmällisiä valintoja, mutta niihin sisältyy myös teoreettisia lähtökohtauetuksia. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

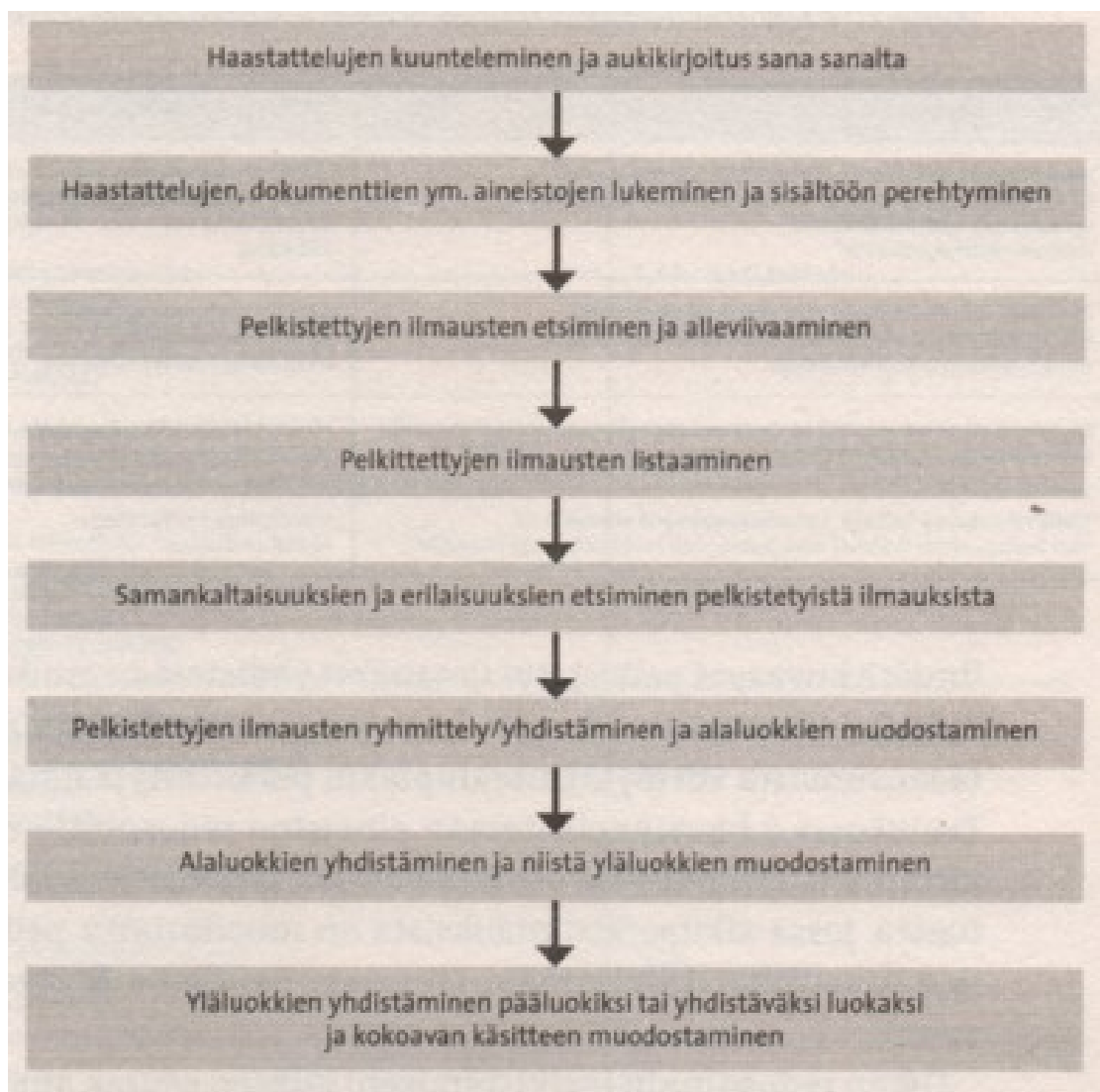
Kuvio 3. Aineiston analyysimenetelmät (Jyväskylän yliopisto 2015).

Analyysimenetelmät jaetaan lähtökohtaisesti määrälliseen ja laadulliseen analyysiin. Yllä olevan kuvan oikealla ja kehän ylä- ja alaosassa menetelmät ovat keskeisiä laadullisia analyysimenetelmiä. Määrällisiä analyysimenetelmiä on vasemalla kehällä. Monet analyysimenetelmät sijoittuvat määrällisen laadullisen analyysitapojen välimaastoon (Kuvio 3).

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, joka sopii kaikkiin laadullisen tutkimuksen vaihtoehtoihin. Sisällönanalyysi voi olla yksittäinen metodi tai väljä teoreettinen kehys, joka on osana analyysikokonaisuutta. Mikäli sisällönanalyysillä

tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä väljänä teoreettisena kehyksenä, voidaan todeta isommissa määrin eri laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmien pohjautuvan sisällönanalyysistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.)

Aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysin Miles ja Huberman (1994) jaottelevat prosessiksi, jossa on kolme vaihetta. Aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen vievät analyysiä johdonmukaisesti eteenpäin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Kuvio 4. Tutkimusaineiston analyysin eteneminen vaiheittain (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Analyysiyksikkö määritellään ennen analyysin aloittamista. Analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana lause, lausuma tai useita lauseita sisältävä ajatuskokonai-

suus. Tutkimustehtävä ja aineisto laatu antavat suunnan analyysiyksikön määrittämiselle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Ennen aineiston pelkistämistä, analyysiprosessi alkaa huolellisella ja aikaa vievällä haastattelun kuuntelemisella, litteroinnilla sekä perehtymisellä aineiston sisältöön (Kuvio 4).

Kuuntelin haastattelut läpi ja kirjoitin sisällöt sanasta sanaan ylös. Puoli tuntia haastattelua kirjoitettuna vaati kolme tuntia aktiivista työskentelyä. Perehdyin sisältöön ja pelkistin ja ryhmittelin aineiston.

3 LAPSEN HYVÄ HOITO JA KOHTELU

3.1 Tausta

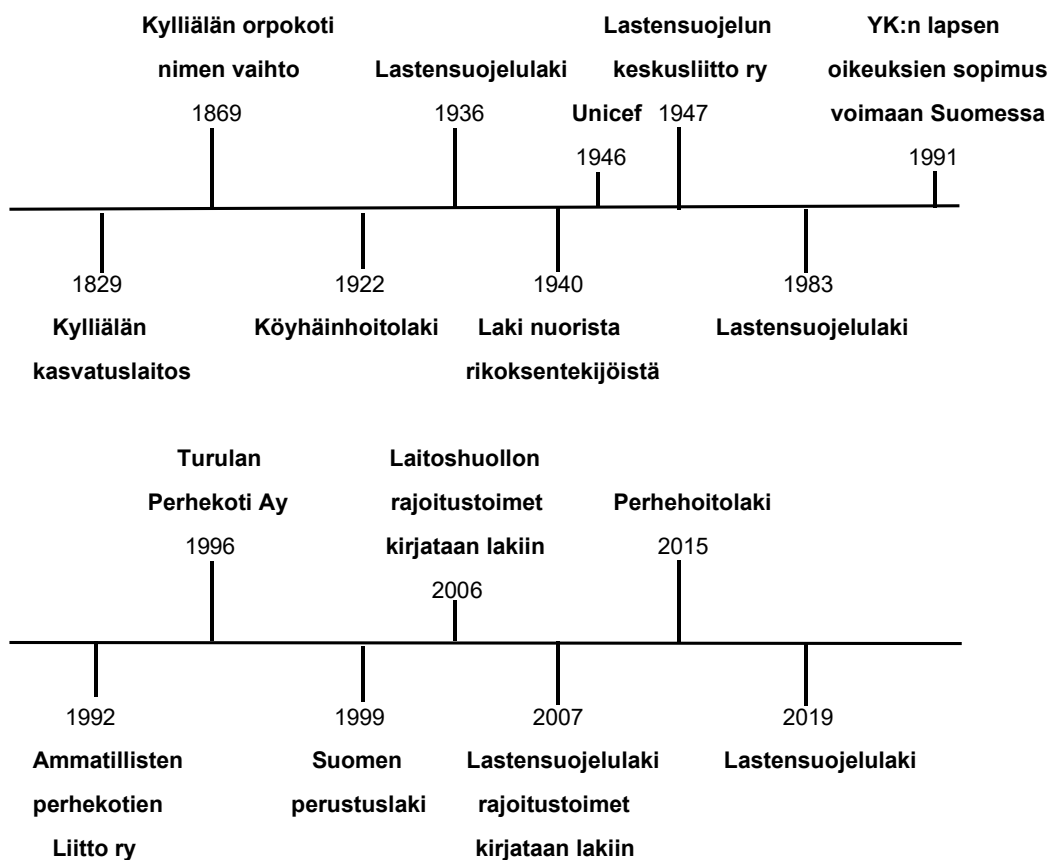
Vuonna 1936 säädettiin Suomen ensimmäinen lastensuojelulaki, joka astui voimaan 1.1.1937. Lastensuojelulain puolesta oli jo työskennelty lähes 40 vuoden ajan. Vaivaishoidon ja köyhäinhoidon lait ja asetukset sekä rikoslaki määrittivät lastensuojelua aina vuoteen 1937 saakka. Uuden lain myötä määriteltiin lastensuojelun perusteet ja kuntien vastuut lapsen hyvinvoinnista lisääntyivät elatuksesta koskien myös kasvatusta. Valtion vastuuna oli valvoa kuntien toimintaa uuden lain näkökulmasta. Mikäli lapsi tuli orvoksi, hänellä oli erityistä hoitoa vaativia sairauksia tai mielenterveysongelmia, hänet tuli ottaa suojelutoimenpiteiden piiriin. Muita lapsen suojelun perusteita olivat vanhempien laiminlyönti hoidossa ja kasvatuksessa, lapsen pahoinpitely kodissa, oppivelvollisuuden laiminlyönti ja huono käytöskisyys, rikollinen toiminta ja irtolaisuus. (STM 2016, 27.)

Vuoden 1936 lastensuojelulain aikana lapsia oli suojelunpiirissä perhehoidossa, lastenkodeissa ja koulukodeissa. Hoitokoti oli nimitys perhehoitopaikasta, jonne huolto-/sosiaalilautakunta oli lapsen sijoittanut. Tähän aikaan myös vanhemmat itse sijoittivat lapsen kasvatettavaksi kodin ulkopuolelle tavanomaisesti sukulaisien luokse. Perhehoidon ensisijaisuutta oli köyhäinhoitolaissa korostettu jo ennen vuotta 1937, mutta uudessa laissa hoitomuotojen ensisijaisuutta ei määritelty. Perhehoidon tärkeys nousi myöhemmin esille yhä useammin eri viranomaismerkinnöissä ja lausunnoissa. Hoitokustannuksia tärkeämpää oli sijoituspaikkaa etsiessä löytää lapsen kehityksen, hoidon ja kasvatustarpeiden mukainen hoitopaikka. (STM 2016, 30-31.)

Vuoden 1936 lastensuojelulain mukaan lastenkotien ylläpitäminen kuului kunnille yksityisten lastenkotien rinnalla. Mikäli kunnalla ei ollut omaa lastenkotia, sen piti osallistua ylläpitämään sellaista. Lastenkotien määrä oli enimmillään 1960-1970-lukujen taitteessa. Lastenkoteihin oli sijoitettuna n. 4000 lasta vuosittain aina 1970-luvulle saakka, jonka jälkeen lastenkotien ja asiakkaiden määrä alkoi laskea. Lastensuojelun Keskusliiton toteuttamassa tutkimuksessa vuonna 1963 Saara Suometsä totesi, että perinteiset lastenkodit vähenevät ja suuntaus on sijoittaa lapsia uuteen sijaishuolto muotoon, perheryhmäkotiin. Tutkimuksen mukaan perhehoitoon soveltuvien lasten on suositeltavampaa kasvaa perheympä-

ristössä tai perhehoitoa muistuttavissa perheryhmäkodeissa. Lastenkodeilla säilyi tärkeä oma tehtävä toimia vastaanottokoteina ja lyhytaikaisten sijoitusten huoltomuotona ja erityisesti monella tavalla oirehtivien lasten hoitopaikkana. (STM 2016, 33.)

Suomessa oli vuonna 1936 kymmenen kunnallista, viisi yksityistä ja kymmenen valtion omistamaa kasvatuslaitosta. Jo ennen 1936 säädettyä lastensuojelulakia oli laitoshoidtoa. Kylliälän kasvatuslaitosta pidetään Suomen ensimmäisenä lastensuojelulaitoksena. Se perustettiin vuonna 1829 (Kuvio 5) ja se toimii edelleen nimellä Limingan koulutuskeskus. (STM 2016, 36-37.)

Kuvio 5. Tapahtumia lastensuojelussa 1800- luvulta alkaen. (STM 2016, Harrikari 2019.)

Suurin osa kunnallisista ja yksityisistä laitoksista eivät käyttäneen kasvatuslaitosnimikettä, mutta hallinnollisesti ne kuuluivat sosiaaliministeriön alaisuuteen lastensuojelulain mukaisina suojelukasvatuslaitoksina. Valtion laitokset luopuivat toisen maailmansodan jälkeen kasvatuslaitos-nimestä ja heitä ryhdyttiin kutsumaan koulukodeiksi. Valtion omistamissa kasvatuslaitoksissa hoidettiin lapsia ja nuoria, joiden hoitoon eivät riittäneet kunnallisten laitosten resurssit. (STM 2016, 36-37.)

3.2 Lainsäädäntö

Suomen perustuslaki turvaa yksilön vapauden. Jokaisella kansalaisella on yksilön oikeudet ja vapaudet. Ihmisarvoa ei saa loukata ja perustuslain tulee edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Autonomian näkökulmasta vapaus käsite voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen vapauteen. Henkinen loukkaamattomuus ja koskemattomuus ovat sisäisen vapauden tunnuspiirteitä. Kukaan ulkopuolinen ei saa horjuttaa toisen kunniaa tai yhdenvertaisuutta muihin nähden. Ihmisellä on subjektiivinen oikeus halutessaan jakaa omia ajatuksiaan tai olla jakamatta. Ulkoinen vapaus antaa yksilölle fyysisen koskemattomuuden ja oikeuden liikkua vapaasti. Muiden ihmisten tulee tunnustaa toisen autonomisuus ja oikeus yksilölliseen toimintaan. Yksilön tulee kunnioittaa myös muiden ihmisten autonomiaa. (Pajulammi 2014, 97-98.)

Suomen perustuslaki määrittelee toisen luvun kuudennessa pykälässä ihmiset yhdenvertaisiksi lain edessä. Ihmiset tulee asettaa samaan asemaan huolimatta sukupuolesta, iästä, alkuperästä, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai muusta henkilöön liittyvän syyn perustelusta. Lapsia on kohdeltava yksilöinä tasa-arvoisesti ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavalla tavalla. (Perustuslaki 731/1999 2:6 §.)

Jokaisella ihmisellä on yhtäläiset oikeudet ihmisarvoon riippumatta iästä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, terveyden tilasta taikka varallisuudesta. Lapsen oikeuksien sopimus pitää sisällään perusedellytykset lapsen hyvälle elämälle ja kasvulle. Lapsen osallisuuden toteuttamisella on merkittäviä vaikutuksia lapsen arkeen. Ottamalla lapsi mukaan häntä koskevien asioiden työstämiseen ja keskusteluun, lapsen itsetunto vahvistuu. Kuulluksi tulleella lapsella on rohkeutta nostaa esille kaltoin kohtelut. Lapsen oikeuksien toteutuessa, hän saa nauttia turvallisesta kasvuympäristöstä ja elää hyvää elämää. (Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2020.)

3.3 Osallisuus

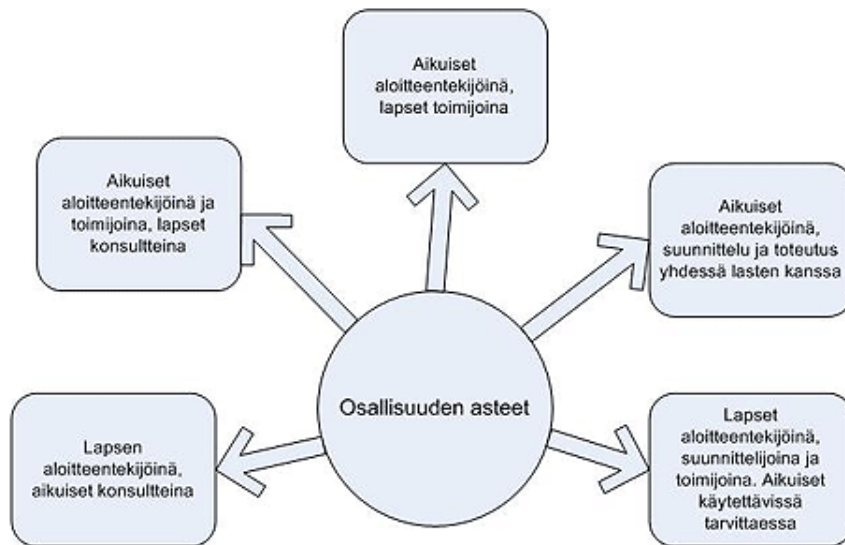
Lapsella on perustuslaillinen oikeus osallisuuteen. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja hänen tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin kehitystään vastaavalla tavalla. Lapsen ikä ei saa olla esteenä osallisuuden toteuttamiselle. Lapsen mielipiteen selvittämiseksi on käytettävä hänen ikätasolleen sopivia työkaluja. Hänellä on oikeus saada myös tietoa häntä koskevista lastensuojeluasioista. (Saastamoinen 2010, 65-66.) Lapsella on oikeus etsiä, vastaanottaa ja jakaa kaikenlaisessa muodossa olevaa tietoa haluamallaan tavalla. (Unicef. Innocenti Essays no.4, 6, 1979.)

Osallisuuden määrittely yksiselitteisesti on vaikeaa ja siihen liittyy monia näkökulmia. Osallisuus ja osallistuminen termeinä eroavat toisistaan. Osallisuuteen kuuluu yksilön oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista. Hänelle tulee tarjota mahdollisuus mielipiteiden ilmaisemiseen itseään koskevissa asioissa ja siten olla mukana vaikuttamassa näihin asioihin. Osallisuutta voidaan määritellä myös osallisuuden vastakohtana osattomuuden kautta. Osattomuudesta kärsivä yksilö on asemassa, jossa hän on jäänyt syrjään yhteiskunnasta. Sivuun jääminen yhteiskunnasta on saattanut johtua taloudellisista, kulttuurisista tai sosiaalisen pääoman puuttumisen syistä. Yksilö voi kokea myös, ettei hän ole tullut otetuksi huomioon itseään koskevien asioiden käsittelyssä, jolloin puhutaan osattomuuden henkilökohtaisesta kokemuksesta. Osallistuminen on osa osallisuuden toimintaa. (Pajulammi 2014, 141.)

Lasten ja nuorten osallistuminen heitä koskevien asioiden suunnitteluun tuo monia positiivisia vaikutuksia. Lasten ja nuorten mukanaolo lisää suunnitteluprosessin päätöksenteon laatua, koska asiakkaat ovat heti suunnittelutyössä mielipiteenneen. Lapset ja nuoret saavat olla suunnittelussa aktiivisia toimijoita eikä kohteita, jolle palveluja suunnitellaan. Mukana olo prosessissa vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa ja kokemusta heidän mielipiteidensä tärkeydestä muiden silmissä sekä opettaa heille kansalaisuuden taitoja. Lasten ja nuorten mukana olo nostaa aikuisten vastuuta heidän toiminnastaan ja tekee lapset ja nuoret näkyviksi. Yhdessä suunnittelu antaa aikuisille mahdollisuuden osoittaa kunnioitusta lasten ja nuorten mielipiteille sekä voimaannuttaa heitä. (THL 2019.)

Osallisuutta on kuvattu useilla malleilla kuten porras- tai tikapuumalleilla. Osallisuudessa on kysymys oikeudesta saada informaatiota laajasti itseä koskevista

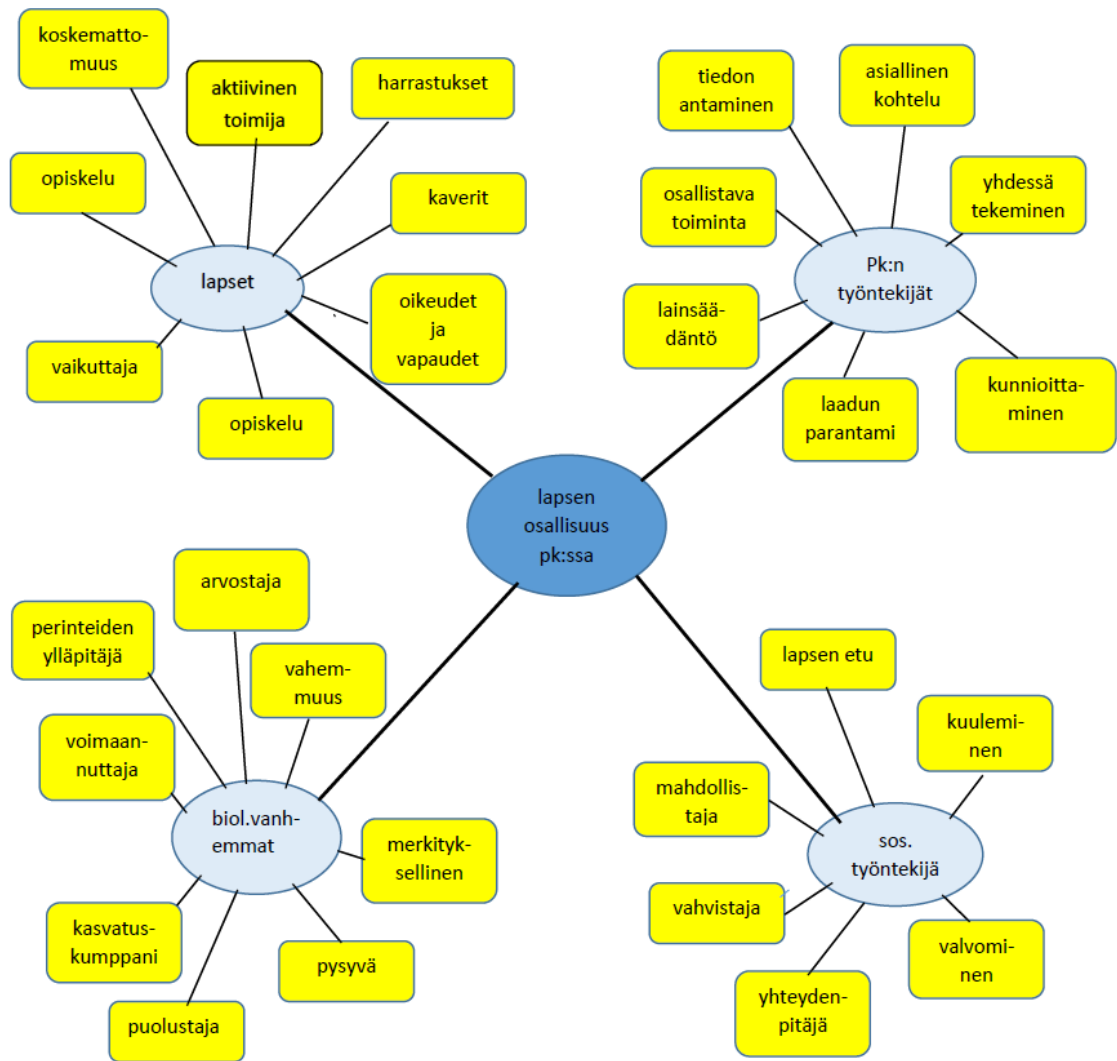
asioista. Osallisuuteen kuuluu vahvasti mahdollisuus vaikuttaa näihin asioihin. Jotta vaikuttaminen on mahdollista, pitää toteutua kommunikoinnissa vastavuoroisuuden periaate. (THL 2020.)

Kuvio 6. Mikko Oranen, Osallisuuden asteet (THL 2020)

Porras- ja tikapuumalleilla on kuvattu osallisuuden kasvamista asteittain ylöspäin kiihtessä. Keskeistä osallisuuden toteutumisessa on lapsen kokemus siitä, hän on voinut olla mukana vaikuttamassa häntä koskevien asioiden käsittelyssä. Kaa- vamaisesti portaita ylös pyrkien saattaa lapsi kokea pettymyksen, mikäli portaita ei ihan ylös asti pääse. (THL 2020.) Aikuisten ja lasten yhteisessä toiminnassa osallisuus voi näkyä monella tapaa. Oikean tavan löytäminen muokataan yhteisön ja lasten näkökulmat huomioiden (Kuvio 5).

Asiakaslähtöinen toiminta perustuu asiakkaiden omien käsitysten ja mielipiteiden kunnioittamiseen. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omalla toiminnallaan asioidensa käsittelyjärjestykseen ja aikatauluun. Hänen tulee saada osakseen asiallista kohtelua ja toiminnan tulisi perustua yhdessä tekemiseen. Asiakasta tulisi voida voimaannuttaa ja toimintavoiman kasvulle tulisi luoda mahdollisuuksia. Asiakkaan kanssa määritellään yhdessä tavoitteen ja toimintalinja, jolla tavoite saavutetaan. (Raunio 2004, 83-84.)

Kuvio 7. Mind map, työntekijöiden ajatuksia osallisuudesta Turulan perhekodissa (2016)

Turulan perhekodin työntekijät kävivät läpi visiokeskustelun 23.8.2016 käyden läpi Turulan perhekodin toimintaa ja lapsen osallisuutta tukevia elementtejä. Läsnä keskustelussa oli kolme työntekijää. Yksi työntekijä oli sairaana. Lapsen osallisuuden toteutumisessa on kaikilla lapsen elämään vaikuttavilla henkilöillä tärkeä rooli, jotka eivät poissulje toistensa arvoa (Kuvio 6).

3.4 Itsemääräämisoikeuden tukeminen, vahvistaminen ja ylläpitäminen

Hyvän kohtelun suunnitelmavelvoite lastensuojelulaissa asetettiin 12.4.2019. Lastensuojelulaitoksissa on laadittava yleinen suunnitelma hyvästä kohtelusta, joka on osa omavalvontasuunnitelmaa. Suunnitelmaa tehdessä on kuultava toimintayksikköön sijoitettuja lapsia ja heidän on saatava olla mukana suunnitelman teossa. Hyvän kohtelun suunnitelma tulee esitellä yksikköön sijoitetuille lapsille. Suunnitelma on annettava tiedoksi lapsen sijoituksesta vastaavalle kunnalle ja

sosiaalityöntekijälle, joka vastaa lapsen sijoituksesta. Suunnitelma tulee tarkistaa ja arvioida vuosittain. (Lastensuojelulaki 542/2019 11:61b §.)

Taulukko 2. Hyvän kohtelun suunnitelman sisältö lastensuojelulain mukaan

1.	Toimenpiteet lasten ikätasaisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi.
2.	Menettelytavat ja 4 a §:ssä tarkoitetuista hyvästä hoidosta, kasvatuksesta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellisesta valvonnasta ja huolenpidosta, joiden avulla sijaishuolto toteutetaan ensisijaisesti ilman tässä laissa tarkoitettuja rajoituksia.
3.	Miten rajoitusten käytön yhteydessä huolehditaan kaikkien yksikössä olevien lasten turvallisuudesta.
4.	Miten palvelujen tai hoidon toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden ja muiden toimintayksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehditaan rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa.
5.	Miten tässä laissa tarkoitettut rajoitukset toteutetaan ja missä tilanteissa niitä voidaan käyttää.
6.	Yleisistä toimintatavoista rajoitusten käytön jälkeen.
7.	Kuinka lapsille kerrotaan heidän muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksistaan.

Hyvän kohtelun suunnitelman avulla lastensuojeluyksikkö tuo näkyväksi millä keinoin lasten ikätasoisesta itsemääräämisoikeutta vahvistetaan, tuetaan ja ylläpidetään. Suunnitelmassa käydään läpi millä tavoin sijaishuoltoyksikkö toteuttaa lapsen hyvää hoitoa ja kasvatusta sekä välttämättömiä rajoitustoimenpiteitä. Rajoitustoimenpiteiden käytön jälkeen on tärkeää olla suunnitelma tilanteiden purun toimintavaoista (Taulukko 2).

Sosiaalihuollon asiakkaan turvana on lainsäädäntö, jossa määritellään asiakkaan asema ja oikeudet. Sosiaalihuollon, jota asiakkaalle tarjotaan, tulee olla laadultaan hyvää. Asiakkaan ihmisarvoa tulee kunnioittaa ja hänen tulee saada hyvää kohtelua. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa asiakkaan toivomukset, mielipiteet ja yksilölliset tarpeet tulee huomioida. Palvelut tulee tarjota asiakkaan edun mukaisesti. (STM 2020.)

Asiakkaalla on vahva itsemääräämisoikeus, jota tulee kunnioittaa. Hänen tulee saada olla mukana palvelujensa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Täysi-ikäisellä asiakkaalla on oikeus lailliseen edustajaan, mikäli asiakas sitä tarvitsee. Alaikäisen asiakkaan mielipide on huomioitava hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. (STM 2020.)

Tietojen antamiseen on velvollisuuksia niin sosiaalihuollon asiakkaalla kuin palvelujen tarjoajalla. Asiakkaalle tulee kertoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä toimenpidevaihtoehdoista. Asiakkaasta talletetut tiedot tulee näyttää asiakkaalle hänen niitä vaatiessa. Hän voi myös pyytää tietojen korjausta, mikäli ne ovat hänen mielestään virheellisiä. Kun sosiaalihuoltoa järjestetään, on asiakkaan annettava tarpeelliset tiedot sosiaalihuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelusuunnitelma ja sopimus sosiaalihuollon järjestämisestä tai päätös kuuluvat asiakirjoihin, jotka tulee laatia ja antaa asiakkaalle. Asiakkaan oikeusturvaan kuuluu, mahdollisuus hakea muutosta päätökseen. Hänellä on oikeus muistutuksen tekemiseen kohtelusta ja oikeus kantelun tekemiseen sosiaalihuollon valvonnasta vastaavalle viranomaiselle. Muistutukset osoitetaan toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Kunnan sosiaaliammiehellä on velvollisuus avustaa tarvittaessa asiakasta informatiivisissa ja oikeudellisissa asioissa. (STM 2020.)

Alaikäisellä potilaalla on oikeus mielipiteiden ilmaisemiseen hoitotoimenpiteiden yhteydessä, mikäli hänen ikänsä ja kehitystasonsa sen mahdollistavat. Hoitotoimenpiteet tulee suorittaa tällöin yhteisymmärryksessä alaikäisen kanssa. Muutoin yhteisymmärrystä hoidosta tulee toteuttaa alaikäisen huoltajan tai muun laillisen edustajansa kanssa. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 2:7 §.)

3.5 Hyvä hoito, kasvatus, huolenpito ja valvonta

Lastensuojelulakiin tehtiin lisäys 12.4.2019 koskien lapsen oikeutta tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. Lastensuojelun on huolehdittava, että lapsen hyvä hoito ja kasvatus toteutuu. Lastensuojelun on turvattava tarpeellinen valvonta ja huolenpito lapsen ikään ja kehitystasoon nähden. Toimenpiteet tulee toteuttaa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 § mukaisesti. (Lastensuojelulaki 542/2019 1:4a §.)

Sijaishuollon aikana lapsen hyvä hoito ja kasvatusta on järjestettävä turvallisessa ja virikkeellisessä kasvuympäristössä. Vastuu tästä kokonaisuudesta on tosiasiallisella lapsen huollosta vastaavalla taholla. Lapsen tulee saada ikätasoinen ja kehitystasoinen valvonta ja huolenpito. Lapsen kasvamista vastuullisuuteen ja aikuistumiseen tulee tukea ja edistää sijaishuollon aikana. Hoidon ja huolenpidon aikana tulee osoittaa lapselle ymmärtämystä, hellyyttä ja turvaa. Lapsen alistaminen, kurittaminen ruumiillisesti ja henkisesti on kielletty. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua omien asioiden käsittelyyn ja eteenpäin viemiseen. (Araneva 2018, 308.)

Lastensuojelun ja sijaishuollon toiminnan tulee olla lapsilähtöistä ja niiden olemassaolo on rakennettu lapsen auttamiseksi. Sijaishuollossa tapahtuva lapsikeskeisyys tarkoittaa teoreettisia ja konkreettisia käytännön valintoja, joissa osoitetaan lapsen olevan arvokas. Lapsikeskeisyys edellyttää, että lapsen kehitystarpeet tunnetaan ja hänen elämän vaiheiden ja ihmissuhteiden ainutkertaisuus sisäistetään. Lapsen kanssa toimivalla tulee olla hyvä ymmärrys lapsen kehityksen vaiheista ja ikäkauden mukaisista merkittävistä tarpeista. Lastensuojeluasiakkuudesta huolimatta lapsi on ensisijaisesti kehittyvä lapsi. Lapsikeskeinen vuorovaikutus, joka kohdistuu jatkuvana lapsen kehitystarpeisiin ja niiden viiveisiin vaikuttaa keskeisesti lapsen kehitykseen ja korjaa myös sitä. Lapsen hoidollisen prosessin osia ovat arjen yhteiselämä ja kaikki valitut toimintatavat. Lapsikeskeisyydessä vanhempien tai muiden hoitajien tulee pystyä erottamaan omat tarpeet lapsen tarpeista. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2005, 57-58.)

3.6 Rajoittaminen ja perusoikeudet sekä lapsen informointi hänen oikeuksistaan

Lagerspets on eritelty vallankäytön muotoja, joita käytettäessä saattaa estyä lapsen vapaan toiminnan toteutuminen. Ensimmäinen vallan muoto on rajoittaminen ja estäminen. Esimerkkinä rajoittamisesta on toisen vanhemman luokse kyyditsemättä jättäminen, jolloin lapselta puuttuu valta vanhempansa tapaamiseen. Vallan välineenä voi olla myös tieto. Lapselle ei anneta tarpeeksi tietoa asiasta, jotta hän voisi päättää siitä itse. Manipulointi pitkälle vietyinä voidaan rinnastaa

psykkiseen väkivaltaan. Aikuisen manipuloidessa lasta voidaan todeta, että tosiasialliseen päätökseen on vaikuttanut ulkoinen taho. (Pajulammi 2014, 99-101.)

Pakottamisen eräs muoto on uhkaaminen, jossa fyysisesti ei estetä tekoa. Lapsi saattaa kuitenkin jättää teon tekemättä seurausten pelossa. Lapsen palkitsemisen tavoitteena on saada lapsi käyttäytymään toivotulla tavalla. Vanhempien välisissä ristiriitatilanteissa saattaa lapsi joutua tekemään valintoja ja palkitsemalla kannustetaan lasta tekemään ”oikea” valinta. Palkitsemisen myötä autonomisuutta ei välttämättä loukata, mikäli lapsella on mahdollisuus kieltäytyä ehdotuksista. Auktoriteetit ovat lapselle tärkeitä. Ne ohjaavat lasta eteenpäin ja yleensä oikeaan suuntaan. Auktoriteetti väärin käytettynä, saattaa se epäoikeutetusti rajoittaa lapsen mahdollisuutta osallistua tai muodostaa oma käsityksensä asiasta. (Pajulammi 2014, 100-101.)

Eräänä vallan muotona on sitoumusten aktivointi. Lapsen muuttaessa mielipidettä jostain päätöksestä, vanhempi saattaa vedota lapsen aiempaan sopimukseen ja lupaukseen, jonka lapsi on tehnyt. Rationaalinen argumentaatio pätee niin aikuisiin kuin lapsiin. Asioita pyritään perustelemaan asianosaisen järkeen vetoamalla ja asioita selittämään rationaalisella tavalla. Vallan kohde pyritään perusteluilla saamaan vakuuttuneeksi asiasta. Ihan pieneen lapseen rationaalinen argumentaatio ei toimi. Viimeisenä vallan muotona esiintyy tieto. Lapsella tulee olla keskeiset ja riittävät tiedot itsestään ja ympäröivästä yhteiskunnasta päättääkseen häntä itseään koskevista asioista. (Pajulammi 2014, 101.)

Lastensuojelulain viidennessä pykälässä todetaan, että lapselle on turvattava hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla tiedon saanti häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää mielipiteensä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin, kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta tai tehdään lasta tai nuorta koskevaa päätöstä. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:5 §.)

Lapsen mielipiteelle tulee antaa enemmän painoarvoa, mitä tärkeämmästä hänen elämäänsä liittyvästä asiasta on kysymys. Tällaisia hoitoon ja huolenpitoon liittyviä asioita ovat muun muassa lapsen koulunkäynti ja lapsen terveydenhuollon järjestäminen. Lapsen tärkeitä asioita ovat myös harrastustoimintaan ja yksityiselämään liittyvät toiminnot. Lapselle annettaessa tietoja hänen mielipiteidensä

selvittämiseksi ei niistä saa koitua haittaa hänen terveydellensä. Lapsen mielipiteen selvittämisessä on hänellä oikeus olla ilmaisematta mitään käsitystä asiasta. (Räty 2012, 164-165.)

Vapauteen päättää omista asioista liittyy olennaisesti valta. Vapaus ja valta kulkevat käsi kädessä. Tosiasiallinen valta toimia vapaasti on henkilöllä, jonka toimintaa ei estä ulkoiset eikä sisäiset tekijät. Vaikka lapsen vapauspiiri on rajoitettumpi aikuiseen nähden, lapsen toiminnanvapauteen kuuluvat vallan ominaisuudet. Lapsen valtaa ei saa kaventaa eikä estää. Lapselle tulee tarjota mahdollisuus oppia, kuinka valtaa yhteiskunnassa käytetään ja mihin vallankäytöllä pyritään. (Pajulammi 2014, 99.)

3.7 Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Lastensuojelulaki ohjaa sijaishuoltopaikkaa tekemään lapselle hoito- ja kasvatussuunnitelman. Suunnitelman tavoitteena on suunnitellusti ja konkreettisesti osoittaa ne tavat, joilla vastataan lapsen tarpeisiin ottaen huomioon lapsen hyvä kohtelu. Hoito- ja kasvatussuunnitelman sisältö muodostuu sosiaalityöntekijän laatiman asiakassuunnitelman pohjalta. Hoito- ja kasvatussuunnitelman teossa ovat mukana lapsi ja sijaishuoltopaikan työntekijä, jolle tehtävä kuuluu. Lähtökohtaisesti lapsen huoltajia kuullaan hoito- ja kasvatussuunnitelma laadinnassa. (Lastensuojelulaki 542/2019 6:30a §.)

Lapsen ollessa sijoitettuna laitoshoidon joko avohuollon tukitoimena tai huostaanotettuna, laaditaan sijaishuoltoyksikössä hoito- ja kasvatussuunnitelma. Hoito- ja kasvatussuunnitelma täydentää asiakassuunnitelmaa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa avataan lapsen tarvitsemaan hoidon ja huolenpidon sisältöä. Sisältö muodostuu lapsen tarvitsemasta huolenpidosta, sijaishuollon tarkoituksesta ja tavoitteista. Lapsen asioita hoitavalle sosiaalityöntekijälle ja huoltajille on annettava tieto hoito- ja kasvatussuunnitelmasta. (Räty 2015, 280.)

Hoito- ja kasvatussuunnitelma laaditaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta se toimii työkaluna hoito- ja kasvatustyössä. Työntekijöillä on hoito- ja kasvatussuunnitelman apu lapsen kasvu- ja kehitysprosessissa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon osallistuvat lapsen kanssa työskentelevät työntekijät. Suunnitel-

maa tehdessä on tärkeää nostaa esiin lapsen vahvuudet ja kirjata kuinka aikuisten välinen yhteistyö toteutetaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Lapset ovat ikä ja kehitystasoisesti mukana prosessissa. (SOS-Lapsikylä ry 2000, 64.)

4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TULOKSET JA YHTEENVETO

4.1 Tulosten analysointi

Tutkimuksen tavoitteena oli kirjata ylös lapsuuttaan ja nuoruuttaan Turulan Perhekodissa viettäneiden lasten (viisi haastateltavaa) kokemuksia aiheesta lapsen osallisuus, hyvä hoito ja kohtelu Turulan Perhekodin arjessa. Käyn seuraavaksi läpi tutkimuksen tuloksia. Kerron haastateltavien ajatuksia perhekotiin tulosta ja kohtelusta, hoidosta ja osallisuudesta perhekodissa. Tutkimuskysymys oli:

Mikä on, ja miten toteutuu, sijaishuoltoon sijoitetun lapsen mielestä hyvä hoito, huolenpito ja kohtelu?

Haastateltavat olivat tulleet perhekotiin eri ikäisinä ja olivat lähteneet perhekodista kunkin hoitosuunnitelman mukaisesti. Ensimmäiseksi tarkastelen haastateltavien kokemuksia ja muistikuvia perhekotiin tulosta, toiminnasta, ihmisistä, tunteista, muistoista, kohtelusta ja koetuista asioista perhekodissa.

Taulukko 3. Turulan Perhekotiin tulo ja oleminen (Turula 2020)

	Positiivinen ulottuvuus	Negatiivinen ulottuvuus
Tulo	<ul style="list-style-type: none"> • pieni rauhallinen kylä • lämmintä ja oli kesä • turvallisuus • vieraanvaraista • tavallisen kodin tuntu • mieluinen tulo • tervetullut olo • lämmin henkinen vastaanotto 	<ul style="list-style-type: none"> • elinympäristön jännitys • muutos oli suuri, muutto kaupungista pieneen kylään • epätietoisuus toimintatavoista • koti-ikävä
Toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • retket ja matkat • yhdessä tekemistä • koulun salivuorot • riidat puhumalla selviksi • samat säännöt kaikilla ikä huomioiden • synttärijuhlat • apu koulutehtävissä • informaatiota riittävästi 	<ul style="list-style-type: none"> • tiukat säännöt • aikuisten päättämät säännöt • vaaditut liikuntasuoritukset

Aikuiset perheko-dissa	<ul style="list-style-type: none"> • ystävällisiä • hyvä yhteys • aikuinen oli lähellä • mukavia 	
Tunnelma	<ul style="list-style-type: none"> • yhteisöllinen • vapautunut 	<ul style="list-style-type: none"> • tunne, että on vieras
Muistot	<ul style="list-style-type: none"> • maukasta ruokaa • synttäriherkut • etuoikeutettu olo 	<ul style="list-style-type: none"> • riitojen selvittely • puhelimen käyttö • television katselu • valvominen • asettumisen kanssa oli vähän hankalaa • ikätasaisen seurauksen puute
Kohtelu	<ul style="list-style-type: none"> • hyvin kohdeltu • samat säännöt kaikilla ikä huomioiden • kohdeltuna samanarvoisina • yhdenvertaisuus • otettu mukaan • puhuttu kunnioittavasti • yksityisyyden kunnioitus • kuulluksi tuleminen 	<ul style="list-style-type: none"> • liikaa menemistä • sanktioit ikätasaisesti
Kokemukset	<ul style="list-style-type: none"> • turvallista • oli helppo olla • iso hyöty vaikeana aikana • seuraamuksista on oppinut • on viety eteenpäin • iloinen ja onnellinen 	<ul style="list-style-type: none"> • välillä fyysiseen aktiivisuuden painostusta • aikuiset eivät puuttuneet kiusaamiseen

Muistikuvat perhekotiin tulosta olivat haastateltavilla vaihtelevia ja osin unohtuneita. Haastateltavat kuvasivat, että sijaishuoltopaikka oli ollut tavallisen kodin tuntuinen. Vastaanotto oli ollut lämminhenkinen ja olonsa he olivat kokeneet tervetulleeksi. Eräälle haastateltavalle oli jäänyt tulosta mieleen lämmin sää, kesä ja rauhallinen pieni kylä. Usea oli kokenut turvallisuuden tunnetta. Muutto uuteen ympäristöön oli herättänyt myös toisenlaisia tunteita, jotka eivät olleet tuntuneet niin hyviltä. Haastateltavat kuvasivat, että olivat jännittäneet tuloa ja ympäristöä, jossa tulisivat asumaan. Asuinpaikan muutos vilkkaasta ympäristöstä rauhalli-

seen maalaiskylään oli vaatinut totuttelua. Haastateltavien mukaan uusi elinympäristö oli herättänyt epätietoisuutta, kuinka uudessa paikassa tullaan toimimaan. Muuttaminen läheisten luota pois oli herättänyt kaipausta.

”oli semmonen tervetullut olo”

”mun oli hankala aatella ihan tuloa, kun se meni vähän niinku sumussa”

”jännitti hyvin paljon”

Haastateltavat nostivat esille retket ja matkat, jotka olivat olleet kaikille tuttuja ja mieluisia perhekodin toimintoja. Koulun salivuorot olivat tarjonneet yhdessä tekemistä. Arjessa koetut riidat oli saatu selvitettyä puhumalla. Haastateltavat kertoivat, että kaikilla oli ollut lähtökohtaisesti samat säännöt. Haastateltavat olivat kokeneet hyvänä, että olivat saaneet apua koulutehtävissä ja informaatiota heidän asioistaan tarpeen mukaan. Synttärjuhille oli ollut kiva osallistua. Perhekodin säännöt oli koettu ajoittain liian tiukoiksi. Aikuisten päättämät säännöt ja tarkasti vaaditut liikuntasuoritukset olivat tuntuneet epäoikeudenmukaisilta

”on tullut sanottua vastaan, miksei saa valvoa pitempää”

”no ei ne kyllä itestä oo tuntunut vääriltä säännöiltä?”

Haastateltavat olivat kokeneet Turulan Perhekodin aikuiset ystävällisinä ja mukavina. Yhdessä kuljetun matkan myötä luottamus oli kasvanut aikuisiin ja vuorovaikutus oli lisääntynyt ja sen myötä oli syntynyt hyvä yhteys aikuisiin. Muistoihin oli jäänyt maukkaat ruuat, synttärisherkut ja etuoikeutettu olo, että oli saanut kokea monia itselle tärkeitä asioita. Perhekodissa oli ollut erään haastateltavan mukaan yhteisöllinen henki. Ajoittain joku oli tuntenut itsensä vieraaksi. Riidat ja niihin liittyvät anteeksipyyntö olivat jääneet eräälle haastateltavalle mieleen. Hän oli kokenut joutuneensa nuorempana kerta toisensa jälkeen pieniin kahnauksiin ja niitä oli selvitetty aktiivisesti.

”niiden kanssa oli erittäin mukava keskustella”

”ei oo päästetty lasta niin ku sieltä mistä aita on ollut matalin”

Haastateltavat kokivat, että heitä oli kohdeltu perhekodissa samanarvoisina ja yhdenvertaisina. Kukaan haastateltavista ei ollut kokenut, että häntä olisi jätetty

yhteisön ulkopuolelle. Kokemuksien mukaan perhekodissa oli ollut kaikilla samat säännöt ikä huomioiden. Haastateltavat kokivat, että heistä oli puhuttu kunnioitavasti ja yksityisyyttä oli kunnioitettu. Haastateltavat nostivat esille sanktiot, jotka olisi tullut suhteuttaa lapsen ikään. Menoja oli ollut välillä liikaa.

”mulla oli helppo olla siellä loppujen lopuksi”

”mukavaa on ollu ja hyvin on koheltu”

Useampi haastateltava nosti esille, että he olivat kokeneet olonsa perhekodissa turvalliseksi. Eräs haastateltava koki, että perhekodissa oli ollut helppo olla ja toinen koki, että oli saanut perhehoitajista ison hyödyn vaikeana aikana. Haastateltavat nostivat esille, että heitä oli viety elämässä eteenpäin ja annetuista seuraamuksista oli opittu. Huonoja kokemuksia oli ollut painostus fyysiseen aktiivisuuteen ja kokemus siitä, että aikuiset eivät olleet puuttuneet kiusaamiseen.

”Turvallisuutta oli hyvin paljon”

Toisena tarkastelen hoitoa Turulan Perhekodissa. Käyn läpi haastateltavien kokemuksia perustarpeiden (ruoka, vaatteet, rakkaus, turvallisuus, arvonnanto, itsensä toteuttamisen) toteutumisista, kokemuksista kiintymyssuhteen rakentumisesta aikuisiin ja hoitokokemuksista yleensä.

Taulukko 4. Hoitokokemukset Turulan Perhekodissa (Turula 2020)

	Positiivinen ulottuvuus	Negatiivinen ulottuvuus
Perustarpeiden toteutuminen	<ul style="list-style-type: none"> • iänmukaiset vaatteet • vaatehankinnat tarpeen mukaan toteutettu • ruokahuolto • yhdessä ruokailu • halaukset • arvostus ja kunnioitus • ideoiden jakaminen, käytäntöjen uudistaminen • yhteiset kokemukset • hyväksytyksi tuleminen, oma persoona • harrastukset • eväitä itsenäiseen elämään • oma ääni kuuluville 	<ul style="list-style-type: none"> • säännölliset ruokailuajat • tunne ulkopuolinen

Kiintymyssuhde	<ul style="list-style-type: none"> • läheisten kanssa oleminen • yhdessä vietetty aika • edistyminen ja ymmärryksen lisääntyminen • pysyvyys • rajojen testaaminen 	
Hoitokokemus	<ul style="list-style-type: none"> • hyvä vuorovaikutus • ikätasoinen tuki • hyvät keskustelut • tikapuumalli • minäkuva vahvistuminen • yksilölliset tarpeet huomioitu, resurssit • vakaat olot • turvallisuuden tunne lisääntynyt • ennakoitavuus • sairaudet ja tapaturmat on hoidettu, lääkäri • autettu koulutehtävissä 	<ul style="list-style-type: none"> • ikätasoista hoitoa enemmän • kaverit kaukana • aina ei pystynyt sanoittamaan tuntemuksia • koulutehtävien tekoajat

Haastateltavien kokemusten ja muistikuvien mukaan Turulan Perhekodissa vaa-
tehankinnat oli toteutettu lasten tarpeiden mukaisesti ikä huomioiden. Ruokai-
luajat olivat olleet säännöllisiä ja ruokailut olivat tapahtuneet yhdessä. Ruokailu-
aikoihin olisi toivottu joustavuutta. Halaukset, lasten arvostaminen ja kunnioitta-
minen olivat olleet tärkeitä osatekijöitä perustarpeiden toteutumisessa. Yhteiset
kokemukset olivat lisänneet yhteenkuuluvuuden tunnetta. Useampi haastateltava
nosti esille kokemuksen, että oli tullut hyväksytyksi omana persoonana. Omien
ideoiden ja uusien käytäntöjen vastaanottaminen oli tuntunut hyvältä ja oli ollut
tärkeää saada oma ääni kuuluville. Moni haastateltava oli kokenut saaneensa
suunniteltua ja yksilöllistä tukea valmistautuessaan itsenäiseen elämään. Eräs
haastateltava nosti myös esille kokemuksen, että oli tuntenut itsensä välillä vie-
raaksi.

” kyllä se pitää saaha oma ääni kuulua”

”tapani halata ihmisiä yleisesti lähti yleisesti leviämään”

Haastateltavat piti tärkeänä, että olivat löytäneet perhekodista ainakin yhden ai-
kuisen, johon oli pystynyt luomaan luottamuksellisen suhteen. Kiintymyssuhde oli

rakentunut yhteisen tekemisen ja olemisen sekä pysyvyyden kautta. Hyvän suhteen ansiosta haastateltavat olivat pystyneet keskustelemaan itselle tärkeistä asioista aikuisten kanssa. Hyvä kiintymyssuhde oli mahdollistanut rajojen testaamisen ja oppimiskokemusten käsittelyn.

”muistan kyllä monta keskustelua ku on käyty asioita läpi ja semmosta”

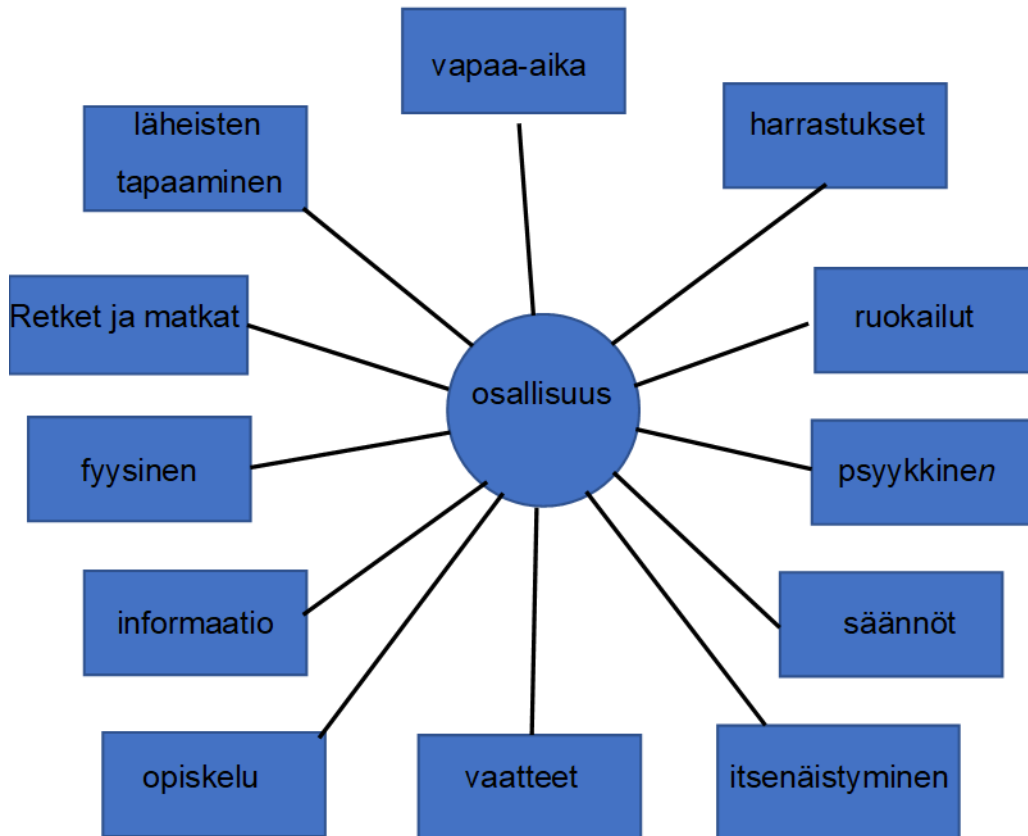
”synty semmonen suhde, että pysty puhumaan”

Haastateltavien mukaan hyvä hoidon perustaa oli ollut hyvä vuorovaikutus ja tuki, jota he olivat saaneet ikätasoisesti. Vastauksissa toisaalta nousi esille, että haastateltava olisi tarvinnut ikätasoisempaa hoitoa. Tunteiden sanoittaminen oli ollut ajoittain vaikeaa. Haastateltavat kokivat, että heidän minä kuva oli vahvistunut. Haastateltavien yksilölliset tarpeet oli huomioitu ja resursseja oli ollut riittävästi tarpeiden toteuttamiseen. Kaikkia kavereita ei ollut pystynyt haastateltavien mukaan tapaamaan pitkien etäisyyksien vuoksi. Haastateltavat kokivat, että perhekodin aikana turvallisuuden tunne oli lisääntynyt. Perhekotiain elämän ennakoitavuus ja perhekodin vakaat olot nousivat positiivisina asioina haastateluissa esille. Koulutehtävissä oli kokonaisuutena autettu hyvin, mutta yksittäisissä aineissa olisi kaivattu enemmän apua. Haastateltava kertoi, että läksyjen teko tiettyä ajankohtana oli herättänyt harmitusta. Sairauksiin ja tapaturmiin oli suhtauduttu asiallisesti ja hoitoa oli saatu riittävästi.

” kokkeilla, että voiko lapsi tehdä ne läksyt omalla aikataululla ja toimiiko se”

”ois voinu tarvita apua”

Kolmantena tarkastelen haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä osallisuudesta Turulan Perhekodissa. Käymme läpi osa-alueita, joissa osallisuutta koettiin.

Kuvio 8. Osallisuuden kokeminen eri osa-alueilla Turulan Perhekodissa (Turula 2020)

Haastateltavien mukaan harrastukset olivat olleet tärkeitä yhteydenpitomahdollisuuksia eri ikäisiin ja muualla asuviin nuoriin. Haastateltavat kertoivat, että harrastusten kautta he olivat oppineet uusia asioita. Harrastusten valikoima oli ollut rajallinen ja kauempana sijaitsevien harrastusten osalta oli käyty keskustelua niiden tärkeydestä ja harrastuksen sisällöstä. Haastateltavat koki, että he olivat itse saaneet valita harrastuksen niistä vaihtoehdoista, joita oli ollut tarjolla. Vapaa-aikalla oli pystynyt tapaamaan lähialueen kavereita. Yhteydenpito oli ollut rajallista kauempana asuviin ikätasoisiiin kavereihin. Kuljettamiseen olisi tarvittu aikuista, eikä aikuinen ollut aina käytettävissä

”saanu myös sitten käyä harrastuksissa missä oon ite halunnut käyä”

”sai uusia kavereita sieltä muilta kyliltä”

Läheisten tapaaminen oli toteutunut haastateltavien mukaan suunnitellusti ja tarpeiden mukaan. Toiveita oli otettu huomioon tapaamisten järjestelyissä ja iän myötä tapaamisten määrää oli lisätty tarpeen mukaan olosuhteiden niin salliessa. Tapaamisissa olisi toivottu, että läheiset olisi käyneet enemmän perhekodilla. Haastateltavat kokivat, että olivat suurimmaksi osaksi saaneet informaatiota itseään koskevista asioista.

”mää oon aina päässy näkemään sukulaisia... jos on halunnut”

”olisi ollut välillä hyvä omat vanhemmat tulee käymään myös siellä”

Haastateltavat kertoivat, että perhekodin säännöt oli koettu kokonaisuutena hyvinä. Päivärytmi oli lisännyt turvallisuuden tunnetta ja elämän ennakoitavuutta. Kotiintuloajat olisi voineet olla enemmän ikätasoisesti määritelty ja tv- ja puhelinajat olivat tuntuneet välillä liian tiukoilta. Ruokailuaikojen säännöllisyyttä ja yhdessä syömistä oli pidetty hyvänä, joskin pientä joustavuutta olisi toivottu aikoihin. Ruokatoiveita oli otettu huomioon ja itse oli saanut halutessaan osallistua ruuan valmistukseen.

”no ruokaa laitoin pari kertaa mitä kerkesin”

”harmittaa vähän ruoka-ajat...semmonen joustavuus mää oisin kaivannut”

”telkkaria ja tämmöset joskus halunnut kahtua pitempään jotakin”

”ei saakkaan, jos ei oo käyttäytynyt kunnolla”

Haastateltavat kokivat, että perhekodin tekemät retket ja matkat olivat olleet tärkeitä ja hienoja kokemuksia. Matkoilla oli päässyt tutustumaan eri kulttuureihin, tapaamaan uusia ihmisiä ja kartuttamaan uusia kokemuksia. Onnistuneet matkat olivat antaneet haastateltaville halun ja rohkeuden tehdä itse tulevaisuudessa matkoja lähelle ja kauas. Haastateltavat kokivat, että he olivat olleet etuoikeutetuja saadessa tehdä reissuja. Haastateltavat muistelivat, että heitä ei ollut pakotettu matkoille. Eräs haastateltava koki, että retket ja matkat olivat olleet lomaa arjesta ja se oli tehnyt mielelle hyvää. Haastateltavat kokivat, että olivat voineet vaikuttaa vaatehankintoihin ja saaneet tarvitsemansa tuotteet. Iän myötä vaate-

huollon omatoimisuutta oli haastateltavien mukaan lisätty sopivassa määrin. Vanhempana oli saanut tehdä budjetin puitteissa vaatehankintoja itse ja kalliimpia vaatteita oli saanut ostaa omilla rahoilla.

”saanu tommosia kokea ja nähä maailmaa”

”näkemään erilaista ja oppimaan uutta”

”oppinut ymmärtämään erilaista kulttuuria!”

Haastateltavat totesivat, että he olivat saaneet hoitoa ja huolenpitoa sairastumisiin ja tapaturmiin. Heitä oli kuultu sairastumisissa ja haastateltavat olivat kokeneet saaneensa asiaankuuluvaa hoitoa. Henkistä hyvinvointia oli tuettu haastateltavien mukaan keskustelujen kautta. Haastateltavat kokivat, että he olivat saaneet oman äänen kuuluville. Perhekodin aikuiset olivat pystyneet auttamaan haastateltavia mieltä painavissa asioissa. Haastateltavien mukaan keskusteluja oli ollut tarpeen mukaan. Eräs haastateltava totesi, että keskustelut olivat lisääntyneet säännöllisiksi. Haastateltavat olivat kokeneet perhekodissa iloa ja onnellisuutta sekä heistä oli tuntunut hyvältä, että heitä oli kuultu.

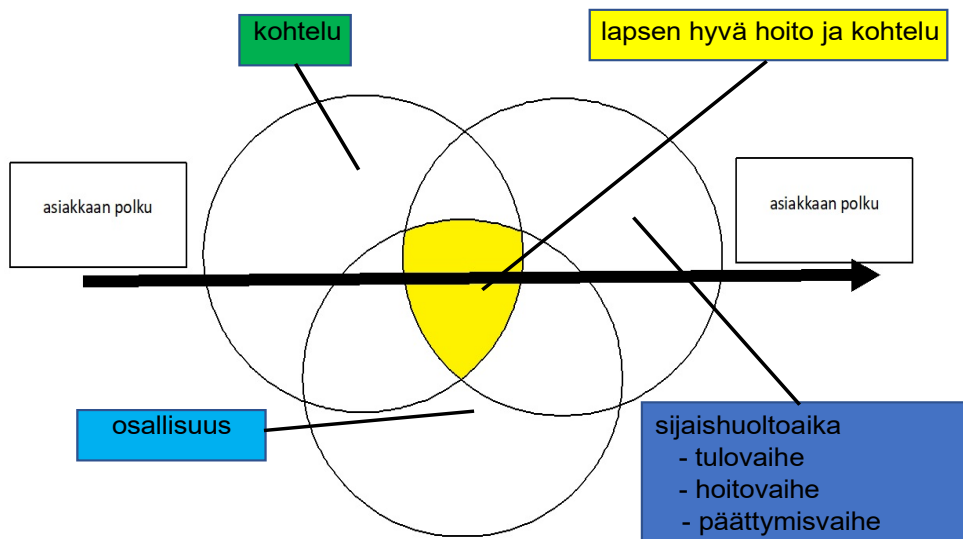
”tosi paljon on saanut tuoda omia mielipiteitä ilmi”

”ollaan läsnä sen lapsen kanssa joka päivä pieni hetki”

Haastateltavat olivat kokeneet saaneensa tukea ja apua koulutyöhön. Yläkoulun aikana tukea olisi voinut olla enemmän tiettyihin aineisiin. Hyvät numerot koulussa kannusti opiskelemaan. Läksyjä olisi tullut saada tehdä oman aikataulun mukaisesti. Kaikki haastateltavat kokivat, että olivat saaneet itse vaikuttaa jatko-opiskeluvalintoihin yläkoulun jälkeen. Opiskelua oli tuettu ja autettu tarvittaessa. Itsenäiseen elämään siirtymistä oli suunniteltu, valmisteltu ja tuettu. Haastateltavat kokivat, että olivat saaneet itse rakentaa oman näköistä itsenäistä elämää ja olivat kokeneet saaneensa apua ja tukea tähän prosessiin.

” aina on saanut apua ja vinkkejä ja aina on voinut soittaa, jos tarvii jotakin”

Yhteenvetona totean, että Turulan Perhekodissa lapset olivat eläneet koko sijaishuoltajan merkityksellistä ja tärkeää elämänvaihetta. Haastatteluissa nousi esille, että tulovaiheen kokemukset vastaanotosta ja ilmapiiristä olivat olleet tärkeitä kokemuksia, jotka olivat säilyneet muistoissa aikuisiälle saakka. Haastateltavien mukaan lapsen hoitovaiheen eli kasvun ja kehityksen aikaiset kokemukset huolenpidosta ja omien tarpeiden toteutumisesta olivat vahvistaneet heidän itsetuntoa ja positiivista minäkuva. Sijaishuoltoajan päättymisvaiheen haastateltavat olivat kokeneet odotettuna ja samalla jännittävänä vaiheena. He kokivat, että heidän sijaishuollon päättymisvaihe oli suunniteltu ja toteutettu hyvin. Haastateltavat kokivat, että onnistunut siirtymävaihe perhekodista pois oli antanut heille hyvät lähtökohdat ja turvallisen perustan siirtyä elämässä eteenpäin.

Kuvio 9 Hyvän hoidon ja kohtelun lähtökohdat (Turula 2020)

Lapsen polku sijaishuollossa tulee olla rakennettu lapsilähtöisesti. Lapsen hyvä hoito ja kohtelu toteutuu parhaimmillaan kolmen osa-alueen yhteisvaikutuksesta. Lapsen tulee saada hyvää kohtelua koko sijaishuoltoajan ja samanaikaisesti hänen tulee saada olla osallisena määrittelemässä ja toteuttamassa hänen tarpeitaan kaikilla osa-alueilla (Kuvio 9).

4.2 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli nostaa esille asiakkaiden kokemuksia hyvän hoidon ja kohtelun osa-alueista Turulan Perhekodissa ja löytää konkreettisia käytänteitä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja osallisuuden parantamiseksi. Opin-

näytetyön teoriaosassa avasin sijaishuollon eri muotoja ja esittelin lyhyesti Turulan Perhekodin toimintaa sijaishuoltopalvelujen tuottajana. Kävin läpi pääpiirteittäin lainsäädännön kehitystä eri vuosikymmeninä lasten aseman parantamiseksi. Nostin esille lainsäädäntöä, joka painottaa lapsen erityistä oikeutta tulla kuulluksi ja nähdyksi. Osallisuus oli keskeisessä roolissa opinnäytetyöni sisällössä.

Mielestäni sain kerättyä hyvin esille lainsäädäntöä, joka määrittelee lapsen asemaa ja kohtelua sijaishuollossa. Hyvän hoidon määrittely olisi voinut olla monipuolisempaa ja syvällisempää. Opinnäytetyöni sisällön rajaaminen ja johdonmukainen eteneminen työssäni tuotti päänvaivaa. Empiirisen aineiston kokosin teemahaastattelun avulla. Haastateltavat olivat asuneet Turulan Perhekodissa eri pituisia ajanjaksoja. Heillä oli todellinen käsitys arjesta ja hoidosta Turulan Perhekodista. Kaikki ennakkoon määrittelemäni henkilöt suostuivat ja osallistuivat haastatteluun. Itselleni opinnäytetyöni antoisimpia hetkiä olivat haastattelut, joissa sain muistella yhdessä Turulan Perhekodissa asuneiden lasten, nykyisten aikuisten kanssa mennyttä aikaa.

Tutkimustulosten mukaan lapsille oli ollut tärkeää, että he olivat tulleet sijaishuollon aikana kuulluksi ja he olivat saaneet tuoda esille omia mielipiteitä itseään koskevissa asioissa. Heillä oli paljon mukavia muistoja retkistä ja tapahtumista, mitä olivat päässeet kokemaan eri ikäisinä sijaishuollon aikana. Muistojen joukossa oli myös kokemuksia, jotka eivät olleet niin mukavia. Lapsen arkea oli rajoitettu ja säännöistä oli pidetty tiukasti kiinni.

Opinnäytetyöni ei tuottanut konkreettisia uusia käytänteitä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja osallisuuden parantamiseksi. Tutkimustulokset kertoivat kuitenkin siitä, että perhekodissamme oli annettu aikaa lapsille ja vuorovaikutusta oli vuosien kuluessa parannettu. Lisääntyneet keskustelut aikuisten ja lasten välillä olivat olleet osa tärkeää osallisuuden parantamista Turulan Perhekodissa. Lapsilähtöinen ajattelu ja toiminta oli antanut myös aikuisille mahdollisuuden oppia lapsilta ja viedä uusia toimintatapoja arkeen.

Opinnäytetyöhön osallistuneet haastateltavat valitsin niistä aikuisista, jotka olivat asuneet Turulan Perhekodissa useita vuosia lapsuus- ja nuoruusvaiheessa. Mielestäni he pystyisivät sanottamaan kokemuksiaan uskottavasti ja monipuolisesti.

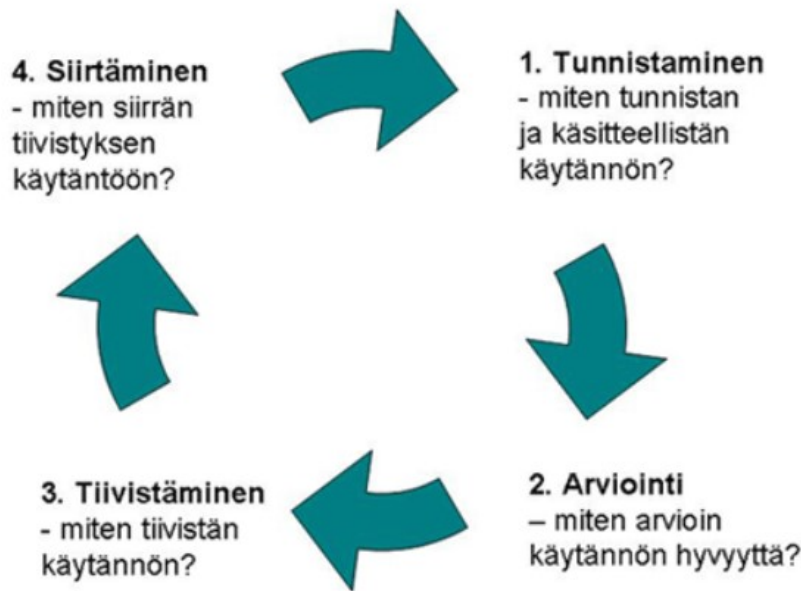
Lähetin haastateltaville etukäteen kysymykset ja keskustelin niistä ennen haastattelun nauhoitusta. Kun olin saanut analysoinnin valmiiksi, lähetin tulokset haastateltaville luettavaksi. Etukäteen pohdin, että olenko jäävi haastattelemaan perhekotivanhempana kodissamme olleita lapsia hoito- ja kohtelukokemuksista. Uskoin haastateltavilla olevan kykyä nostaa esille niin positiivisia kuin negatiivisia ulottuvuuksia yhteiseltä matkaltamme.

4.3 Tulosten soveltaminen

Sijaishuoltoyksikön tehtävänä on rakentaa puitteet ja turvallinen kasvuympäristö lapsen kehitykselle ja kiintymyssuhteen uudelleen rakentamiselle. Lapsen turvallisuuden tunteen rakentamiselle on keskeistä suunnitelmallinen toiminta sekä elämän ennakoitavuus. Suunniteltu hoito- ja kasvatustyö antaa eväät työntekijälle kohdata lapsen eri tunnetilat. Avoimella, lapsilähtöisellä ja vuorovaikutuksellisella työskentelyllä pystytään vastaamaan tuloksellisesti lapsen tarpeisiin. Lapsen menneisyyttä ei voi muuttaa, mutta lapsi voi oppia elämään sen kanssa sekä kääntämään menneisyyden tapahtumat voimavaraksi.

Tulevaisuuden haasteet lepäävät kyvyssä johtaa ja hallita valtavaa tietomäärää, joka on kaikkien saatavilla. Tähän asti yksilö on hallinnut tietoa keräämällä, varastoimalla ja käyttämällä tietoa. Tietotulvan kasvun myötä olemme siirtyneet havainnoimaan tietovirtoja ja poimimaan niistä itsellemme tärkeitä tietoja. Olemme siis siirtyneet tiedon hallinnasta, keräämisestä ja kuluttamisesta tietovirtojen havainnointiin ja merkityksellisen tiedon poimimiseen, muokkaamiseen ja käyttämiseen. (Sydänmaanlakka 2009, 41.)

Sosiaalityön osaajat 2015-raportissa peräänkuulutetaan tutkimukselliseen näyttöön perustuvien käytäntöjen kehittämistä ja tähän tietoon perustuvan osaamisen siirtämistä käytännön näkyväksi työksi. Hyvät käytännöt ovat sosiaalialan kehittämisen keskiössä. Kaikki uudet ja kehitetyt käytänteet eivät välttämättä ole ns. hyvää käytäntöä. Tieto syntyy inhimillisen vuorovaikutuksen kautta ihmisten kohdatessa toisia toimijoita erilaisissa ympäristöissä ja kokoonpanoissa. Tiedon luominen edellyttää kehittämisohjelmilta onnistuneita vuorovaikutteisia foorumeja ja yhdistäviä toiminnan kohteita kriittiselle massalle toimijoita. Näin hyvät käytänteet viitekehysessä antavat mahdollisuuden luoda uusia toimintamalleja muuttuvissa tilanteissa. (Stakes 2007,3.)

Kuvio 10. Hyvän käytännön prosessi (Stakes 2007, 7).

Stakes on kuvannut Hyvää käytäntöä prosessina, jossa tarkoituksena on parantaa sosiaalipalveluita. Siihen kuuluu neljä elementtiä, jotka ovat tunnistaminen, arviointi, tiivistäminen ja siirtäminen. Tunnistamisvaiheessa tarkastellaan ja käsitteellistetään omaa toimintaa. Erilaisten työkalujen avulla kartoitetaan oman toiminnan vahvuudet ja heikkoudet sekä sanalliset käytännöt. Hyvien käytäntöjen-prosessissa seuraava vaihe on arviointi. Arvioinnilla on tärkeä merkitys tiedon nostajana. Arvioinnin avulla pyritään nostamaan esille toiminnan kriittisiä ja onnistuneita tapahtumia sekä lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä. Tiivistämisvaiheessa pyritään kokoamaan saadusta materiaalista tiivis ja läpinäkyvä Hyvä Käytäntöpaketti. Prosessin viimeisenä vaiheena on käytännön siirtäminen. Prosessiin kuuluu saadun tiedon jakaminen muille toimijoille ja loppuvaiheessa hyötyjänä on aina asiakas. Käytäntöjä ei voi suoraan siirtää toisille toimijoille, vaan kuvausten avulla toinen organisaatio luo oman hyvän käytänteen (Kuvio 10).

Arviointi ja oppiminen kuuluvat olennaisesti yhteen. Oppimisessa ja kehitystyössä on tärkeää ymmärtää, kuinka pystymme ottamaan haltuun ja hyödyntämään arvioinnista saadut tiedot. Toisaalta evaluaatioprosessi voi sinällään sisältää oppimista ja oppimisen lähteenä voi olla evaluaatioiden tuottama tieto. Evaluaatiotietoa tarvitaan, mikäli organisaatio haluaa oppia kaiken aikaa. Jatkuvan

muutoksen hyödyntäminen edellyttää jatkuvasti käynnissä olevaa oppimisprosessia. Evaluaatioisen kehittämisen lähtökohtana on luoda järjestelmä, joka antaa eväitä kerätyn tiedon oppivalle hyödyntämiselle. Parhaimmillaan kokonaisuus toimii silloin, kun organisaatiossa on käytössä evaluoiva työote. Tällöin tieto jää irralliseksi ja hyödyntämättömäksi. (Eräsaari ym. 1999, 93-94.)

Tämän tutkimuksen tuloksena on syntynyt arvokasta aineistoa, jota käytän jatkossa Turulan Perhekodissa lapsen hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelman teossa. Saatuja tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään Turulan Perhekodin arjessa lapsen osallisuutta toteutettaessa sekä tehtäessä yhteistyötä lapsen biologisten läheisten kanssa. Lapsen hyvä hoito ja lapsen tarpeisiin vastaaminen tapahtuu käytännössä yhteistyössä lasten läheisten, sosiaalitoimen ja muiden lapsen kanssa aktiivisesti toimivien tahojen kanssa. Nämä tutkimustulokset antavat suuntaa yhdessä toimimiselle ja yhdessä oppimiselle lasten ja aikuisten välillä.

Tämän tutkimuksen kautta haastateltavien kokemuksia sijaishuollosta on kirjattu ylös, dokumentoitu ja ne ovat päässeet esille. Tämä opinnäytetyö on vienyt lapsen asemaa sijaishuollossa eteenpäin ja lisännyt lapsen osallisuutta. Sijaishuollossa tapahtuvaa onnistunutta hoito- ja kasvatustyötä voidaan soveltaa kotiin viettämissä sosiaalipalveluissa.

Päätän opinnäytetyöni käsittelemällä professori Juho Saaren luentoa yksinäisyydestä ja sen vaikutuksesta yksilöön ja yhteiskuntaan: Vaikka Suomi on hyvinvointivaltio, yksinäisyys koskettaa yhä useampaa suomalaista. Yksinäisyys on merkittävä ”uusi” eriarvoisuuden muoto, jolla on suuria vaikutuksia (koettuun ja objektiiviseen) hyvinvointiin ja terveyteen. Yksinäisyydellä on monia vaikutuksia yksilöön. Se vähentää yksilön uskoa omiin kykyihin, vähentää onnellisuutta ja tyytyväisyyttä sekä lisää surullisuutta ja aiheuttaa uniongelmia. Yksinäisen ihmisen aloitekyky vähenee ja hän kokee häpeää sekä masennusta. Tutkimuksen mukaan mitä yksinäisempi ihminen on, sitä enemmän hän kokee alhaisempaa sosiaalista statusta. Tällaiset ihmiset ovat ilmaa muille yhteiskunnan jäsenille. Heidän arvoansa ei nähdä. Saari toteaa, että työllisyys on parasta yksinäisyyden vähentämistä (Saari, 2015).

Tämän opinnäytetyön tuloksissa nousi esille yhteisöllisyyden ja kuulluksi tulemisen tärkeys sijaishuollossa. Ajattelen, että lapselle on tärkeää näiden tarpeiden

toteutuminen rakastavien ja välittävien aikuisten ympäröimänä. Professori Juho Saaren luento mukaillen lapsen osallisuuden toteutuminen on parasta lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä.

Kiitän lämpimästi haastatteluihin osallistuneita, vertaisarvioijaa ja ohjaavia opettajia sekä mentoriani.

LÄHTEET

- Ammatillinen Perhekotien Liitto ry. Mikä on APKL ry. Viitattu 13.10.2020.
<https://www.apkl.fi/17977>
- Ammatillinen Perhekotien Liitto ry. Ammatillinen perhehoito. Viitattu 13.10.2020.
<https://www.apkl.fi/9023>
- Araneva, Mirjam 2016. Lapsen suojelu. Toteuttaminen ja päätöksenteko. Helsinki: Talentum pro.
- Araneva, Mirjam 2018. Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Duquesne University, Qualitative Research Methods. Viitattu 22.11.2020
Phenomenology - Qualitative Research Methods - LibGuides at Duquesne University
- Eräsaari, R., Lindqvist, T., Mäntysaari, M. & Rajavaara, M. 1999. Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Heikkinen, L.T., Huttunen, R., Moilanen, P. 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Inta tutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: WSOY-kirjapainoyksikkö.
- Finlex, Laki yksityisistä sosiaalipalveluista. Viitattu 14.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110922>
- Finlex, Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Viitattu 20.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- Finlex, Lastensuojelulaki. Viitattu 3.10.2020. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lapsen%20osallisuus>
- Finlex, Perhehoitolaki. Viitattu 14.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perhehoitolaki>
- Finlex, Perustuslaki. Viitattu 3.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>
- Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tamma vuoren kirjapaino Oy.
- Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tamma vuoren kirjapaino Oy.
- Jyväskylän yliopisto. Aineistohankintamenetelmät. Viitattu 24.10.2020.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistohankintamenetelmät>
- Jyväskylän yliopisto. Fenomenologia. Viitattu 25.10.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tie-teenfilosofiset-suuntauokset/fenomenologia>

Jyväskylän yliopisto. Laadullinen tutkimus. Viitattu 24.10.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto. Menetelmäpolku, Viitattu 24.10.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku>

Jyväskylän yliopisto. Tutkimusstrategiat. Viitattu 25.10.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpankki. Viitattu 3.10.2020.

<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tuki-materiaali/Toimintatutkimus>

Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään ja kasvuun. Viitattu 19.10.2020. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/jokaisella-lapsella-on-oikeus-hyvaan-elamaan-ja-kasvuun/>

Lastensuojelun Keskusliitto ry 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Jyväskylä: Gummerus Kirja paino Oy.

Pajulammi, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Väitöskirja. Helsinki: Talentum.

Raunio, K. 2004. Olennainen sosiaalityössä. Tampere: Tammer-Paino.

Räty, Tapio 2012. Lastensuojelulaki, Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saari Juho, Itä-Suomen yliopisto. Yksinäisten yhteiskunta. Viitattu 28.11.2020. https://www.youtube.com/watch?v=10lBlK2_eGU.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistaminen. Viitattu 20.10.2020 <https://stm.fi/itsemaaramisoikeuden-vahvistaminen>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983. Viitattu 6.10.2020. https://www.researchgate.net/publication/303997236_Lastensuojelun_sijaishuollon_epakohdat_ja_lasten_kaltoinkohtelu_1937-1983.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet. Viitattu 21.10.2020. <https://stm.fi/sosiaalihuollon-asiakkaan-oikeudet>.

SOS-lapsikylä ry. 2000. Laatukäsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Stakes. Vuorovaikutuksella vaikuttavuuteen. Sosiaalialan hyvät käytännöt työn kehittämisen ja ohjaamisen välineenä Hyvät käytännöt -ohjelman loppuraportti. Viitattu 21.10.2020 http://www.mentalhealthpromotion.net/resources/hk_loppuraportti19122007.pdf

Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen. Luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 3.10.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelu. Viitattu 2.11.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turulan Perhekodin toimintasuunnitelma 2020.

Turulan Perhekoti, työntekijät. Visiokeskustelu 23.8.2016

Unicef. Children's Participation 1992. Viitattu 22.11.2020. [Childrens_participation.indd \(unicef-irc.org\)](#)

Vilka, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1 Asiakkaiden haastattelukysymykset

Liite 2 Asiakkaiden haastattelusuostumus

Liite 1 Asiakkaiden haastattelukysymykset

Johdanto

Haastattelun tavoitteena on kirjata ylös lapsuuttaan ja nuoruuttaan Turulan Perhekodissa viettäneiden lasten (viisi haastateltavaa) kokemuksia aiheesta lapsen osallisuus, hyvä hoito ja kohtelu sijaishuollon arjessa. Tutkimuksen tuloksena syntyy aineistoa, joka antaa suuntaviivat Turulan Perhekodin asiakaslähtöisen lapsen hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelman tekemiselle. Suunnitelma toimii omalta osaltaan työvälineenä toteutettaessa laadukasta ja johdonmukaista sekä lasta osallistavaa hoito- ja kasvatustyötä. Lastensuojelulaissa pidetään lapsena alle 18-vuotiasta ja nuorena 18–20-vuotiasta. Lastensuojelu (3 §):

I TUNNELMAN LUOMINEN, TURULAN PERHEKODISSA OLEMINEN

Mitä sinulle kuuluu nyt?

Millaisia muistikuvia sinulla on tulosta Turulan Perhekotiin?

- Toiminnasta, ihmisistä, tunnelmasta
- Mitkä parhaimmat muistot?
- Mikä tuntui hyvältä? Mikä ei niin hyvältä?
- Miten sinua kohdeltiin? Miten koit?
- Hyvät ja huonot kokemukset

II HOITO PERHEKODISSA

- Olit lapsi. Lapsia hoidetaan...
- Kokemuksia hoidosta (Miten sinua hoidettiin?)

III OSALLISUUS PERHEKODISSA

- Mitä teit? Missä oli mukana?
- Kuulumisen kokemus paikkaan, aikaan, ihmisiin... Millainen tunne?
- Olit lapsi. Lapsia hoidetaan...

Liite 2 Asiakkaiden haastattelusuostumus

Osallistun Petri Turulan opinnäytetyön teemahaastatteluun. Opinnäytetyön aiheena on: Kokemuksia sijaishuollosta - Lapsen hyvä hoito ja kohtelu Turulan Perhekodissa. Tutkimuksen tuloksena syntyy aineistoa, joka antaa suuntaviivat Turulan Perhekodin asiakaslähtöisen lapsen hyvän hoidon ja kohtelun suunnitelman tekemiselle. Olen saanut tutustua opinnäytetyön teoriaosaan ja tutkimusstrategiaan ennen haastattelusuostumuksen allekirjoittamista. Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen. Samalla suostun siihen, että haastatteluani saa käyttää aineistona Petrin Turulan opinnäytetyössä. Opinnäytetyössä nimeni ei tule esille eikä työssä esiinny minuun liitettäviä tunnistetietoja. Nauhoitukset ja muistiinpanot hävitetään aineiston analysoimisen jälkeen.

Paikka ja aika

Haastateltavan allekirjoitus